

Zaupamo najboljšim

Brez pomislekov lahko trdimo, da je najpomembnejši dokument, ki smo ga v zadnjih letih sprejeli — nova ustava. V novi ustavni ureditvi imamo delavci predvsem s pomočjo delegatskega sistema ter z doslednim in temeljitim uresničevanjem delegatskih razmerij ne samo ustavnopravno, ampak tudi dejansko možnost, da demokratično neposredno in enakopravno odločamo o vseh družbenih vprašanjih — od neposrednega okolja, v katerem delamo in živimo, do zadev, ki so v pristojnosti federacije.

Na volitvah, ki smo jih opravili konec marca, smo volili tiste svoje delegate, ki bodo prenašali našo voljo in naše odločitve v občinske skupščine in se tam dogovarjali o tem, kar je pomembno in življenjsko važno za naše življenje in delo. Menimo, da lahko popolnoma upravičeno trdimo, da so bile zadnje volitve popolnoma nekaj drugega, kot so bile prejšnje volitve in sploh

13. Pečnik Jože
14. Turk Zdravko
15. Andonja Ciril

Delovna skupnost SSP

1. Volfand Zvonimir, dipl. ing.
2. Kokalj Marjan
3. Potočki Rudi, ing.
4. Rojina Stefan
5. Gričar Vital, ing.
6. Mlinar Vladimir
7. Krapež Edvard, dipl. ing.

3. Tomc Matija
4. Bolčič Pavla
5. Brinovec Slavka
6. Pleško Vinko
7. Selakovič Jožica

V TOZD LINT ni bilo volitev, ker po zakonu sestavlja delegacijo cel kolektiv.

Rezultati volitev

Kraj oz. naziv volišča	Število volilcev	Glasovalo ob 19. uri
Jeklolivarna	282	237 — 84 %
Sivalivarna	387	330 — 86 %
Pločevinarna	155	137 — 88 %
FI od A—L	524	441 — 84 %
FI od M—Ž	590	501 — 85 %
IVET	304	265 — 87 %
ZSE	149	126 — 85 %
ICL	84	76 — 90,4 %
POAE in KSS	188	167 — 89 %
Projektiva z nabavo	346	330 — 95 %
Prodaja, servis, FPR, LINT	261	223 — 85 %
Skupaj	3270	2833 — 86,63 %

Konference izvolile svoja vodstva

Takoj po volitvah so se delegacije sestale na svojih prvih konferencah ter izvolile svoja vodstva ter določile že prve delegate Litostroja za prvo zasedanje novega zbora združenega dela občine Šiška.

Prva konferenca, ki jo sestavlja delegacija iz PI (10 članov) in iz IVET (5 članov), je na prvi konferenci izvolila za svojega predsednika tov. Iva Sabola, za njegovega namestnika pa ing. Antona Papeža, tajnica konference pa je postala tov. Zvonka Hren.

Druga konferenca, ki jo sestavlja delegacija FI sama, pa je izvolila za predsednika tov. Ivana Nemaniča, za njegovega namestnika tov. Antona Merčuna, za tajnico pa tov. Zdravko Levič.

Tretja konferenca, ki jo sestavlja delegacije SSP, ZSE in LINT, pa je izvolila za predsednika tov. Miroslava Brečka, za njegovega namestnika tov. Mateja Gelemanoviča in za tajnika tov. Vladimira Mlinarja.

Dolžnost članov konference je, da se obvezno pred vsakim zasedanjem zbora združenega dela sestanejo, predelajo material ter določijo svojega delegata za to zasedanje.

V. M.

Oddali smo svoj glas

volitve doslej. Na njih nismo izvolili predstavnikov, ki bi odločali namesto nas, ampak delegate, prek katerih bomo odločali mi sami, delavci v združenem delu in drugi delovni ljudje.

Izredne pomembnosti teh volitev smo se zavedali prav vsi, zato smo litostroječani že v zgodnjih jutranjih urah ob zvokih koračnic stopili na slovesno okrašena tovarniška volišča in izvolili svoje delegate za delegacije Litostroja v zbor delovnih ljudi občine Šiška.

Odpрте liste z več kandidati so nam dale možnost izbire najboljših sodelavcev.

Po posameznih TOZD so bili izvoljeni naslednji delegati:

TOZD — PI

1. Hren Zvonka
2. Kalčič Boris
3. Belcijan Silvo
4. Besednjak Vladimir
5. Sabol Ivo
6. Jamborič Jože
7. Gradišar Branko
8. Pirc Miroslav
9. Košak Feliks
10. Tekavčič Jože

TOZD — FI

1. Kričaj Maks
2. Gornik Karol
3. Lovše Franc
4. Dimnik Janez
5. Nemanič Ivan
6. Amejč Ciril
7. Novak Filip
8. Merčun Anton
9. Pogačar Alojz
10. Levič Zdravka
11. Kramžar Emil
12. Straka Adolf

PRAZNIK DELA

Vsebinska zasnova

Na podlagi določil zakona o javnem obveščanju (Ur. list SR Slovenije 7/73 objavljamo predlog temeljne vsebinske zasnove glasila delovnega kolektiva LITOSTROJ, ki je bila posredovana v javno obravnavo in jo je organiziral IO sindikata Litostroj.

Časopis LITOSTROJ je glasilo delovnega kolektiva organizacije združenega dela Litostroj. Izhodišča vsebinske zasnove glasila se ravnajo po načelih ustave, programih in drugih dokumentih družbenopolitičnih organizacij ter upoštevajoč določila zakona o javnem obveščanju in kodeks novinarske etike. Vsebinsko zasnovo opredeljuje tudi samoupravni sporazum temeljnih organizacij združenega dela Litostroj ter statuti. Naloga glasila je zagotovitev obveščeni delavcev o vseh zadevah skupnega pomena, ki imajo bistven vpliv na njihov družbenoekonomski položaj znotraj TOZD kot tudi na medsebojne odnose v združenem delu ter odnose s širšo družbeno skupnostjo. S tem namenom je vsebina glasila oblikovana na načelih objektivnega in celovitega obveščanja. Za zadostitev takim načelom je glasilo zasnovano tematsko.

Osrednjo pozornost posveča glasilo aktualnim družbenopolitičnim in gospodarskim dogajanjem v organizaciji in širši družbeni skupnosti. Ob tem največji del namenja spremljanju razvoja samoupravnih odnosov. Glasilo objavlja sklepe družbenopolitičnih in samoupravnih organov, zlasti pa skuša pravočasno seznanjati člane kolektiva z gradivi, ki jih organi in organizacije posredujejo v javno obravnavo.

Obveščanje o delu družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov je stalno.

Glasilo objavlja znanstvenotehnične prispevke članov kolektiva in s tem spodbuja k izmenjavi tehničnih mišljenj. Pri tem so tudi tehnična besedila oblikovana poljudno in razumljivo za širši krog bralcev. Pomembna naloga glasila je obveščanje o inventivnih predlogih: izumih, tehničnih izboljšavah in koristnih predlogih. S tem se člani kolektiva seznanjajo z uspehi v tovarni, hkrati pa je to spodbuda za še večja prizadevanja na tem področju. V ustreznem sorazmerju glasilo namenja del vsebine kulturni, prosvetni, športni in rekreacijski dejavnosti ter zabavnim prispevkom.

Poseben pomen daje glasilo prispevkom s področja dela, varnosti in socialnega položaja človeka kot proizvajalca. Spremljanje teh področij narekuje način proizvodnje in proizvodni program Litostroja.

Glasilo torej daje možnosti svobodne izmenjave mnenj, ki se oblikujejo na podlagi kritik, pobud, ocen in predlogov. S tem glasilo predstavlja javno tribuno, ki izpolnjuje osnovni smoter, da so delavci v združenem delu obveščeni in so obenem vir informacij. Vsebinska, ki se tako oblikuje, krepi samoupravno, socialistično osveščenost in prispeva delež k prizadevanjem, da delavec v celoti obvlada družbenoekonomski položaj, da sam odloča o svojem delu in o sadovih svojega dela.

Uspehi treh mesecev

Delavci v temeljni organizaciji združenega dela razporejajo dohodek za svojo osebno in skupno porabo, za razširjanje materialne osnove združenega dela in za rezerve. Ena od osnovnih komponent za doseg čimvečjega dohodka je fizični obseg industrijske proizvodnje.

Družbeni plan razvoja SR Slovenije za obdobje 1971-1975 predvideva za fizični obseg industrijske proizvodnje povprečno stopnjo rasti 7 do 8 odstotkov, za 1973. leto 8 odstotkov, za prvo trimesečje 1974 pa 9 odstotkov. Po preteku treh planskih let znaša dejansko dosežena stopnja 8,3 odstotka, ki bi jo lahko ocenili kot zadovoljivo, vendar pa je zaskrbljujoče konstantno nazadovanje tempa razvoja in relativna stagnacija. Industrija ima namreč velik delež v skupnem družbenem proizvodu (44 odstotkov), v družbenem sektorju pa je udeležena s polovico, tako da stagnacija v industriji nujno vpliva tudi na stagnacijo celotnega gospodarstva.

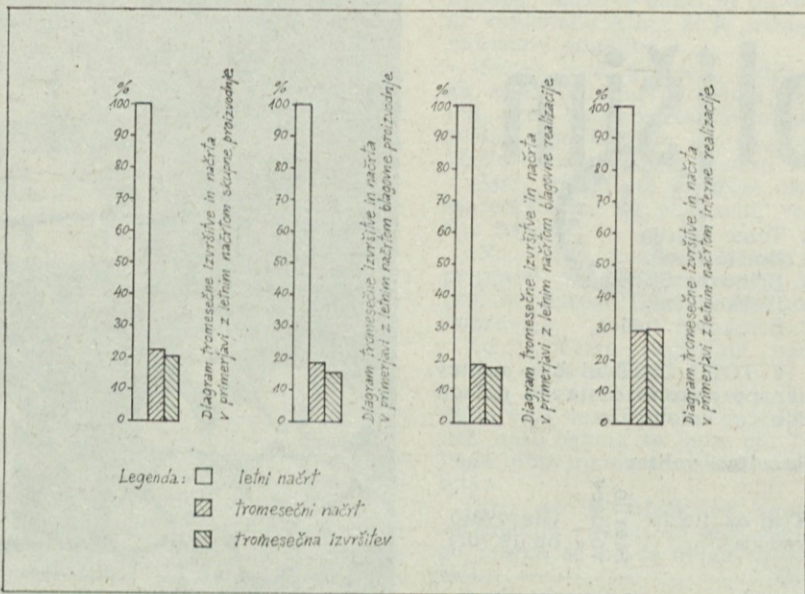
Družbeni plan predvideva hitrejši razvoj stopnje rasti, zlasti v elektroindustriji, kemični in kovinski industriji. V kovinski industriji je predvidena stopnja rasti od 1971. do 1975. leta 8,7 %, dosežena stopnja od 1971 do 1973 pa je le 4,6 odstotka. Za prvo trimesečje v letu 1974 je predvidena dosežena rast 3 odstotka.

Kovinska stroka v strukturi celotne industrije ima 24,1-odstotno udeležbo, zato bo padec oziroma stagnacija kovinske stroke imela negativen vpliv na celotni družbeni proizvod.

Kako gospodari naša organizacija združenega dela, ki je tudi člen verige kovinske stroke, nam

Osebni dohodki

Osebni dohodki so v primerjavi z decembrom 1973 v rahlem upadanju. Vpliv nizke proizvodnje in realizacije se kaže tudi na osebnih dohodkih.

bodo pokazali pregledi fizičnega obsega proizvodnje.

Rezultate fizičnega obsega skupne proizvodnje po proizvodnih grupah in TOZD ter blagovne proizvodnje, blagovne in interne realizacije za celotno proizvodnjo bomo primerjali s trimesečnim in letnim načrtom ter s proizvodnjo v enakem obdobju leta 1973.

Naziv proizvoda

Naziv proizvoda	Izvršitev načrta I-III 1974 %	Izvršitev letnega načrta %	Odnos proti I-III v 1973 %
Vodne turbine	111,2	15,7	98,3
Črpalke	51,8	14,5	82,4
Žerjavi in reduktorji	63,2	40,8	87,7
Oprema za cementarne	66,5	2,9	302,9
Diesel motorji	94,0	22,4	355,0
Talna transportna sredstva	77,1	3,0	14,6
Hidravlične stiskalnice	152,2	10,8	51,2
Strojni deli	76,4	21,3	134,0
Orodje	127,3	31,8	129,9
TOZD FI	76,9	15,2	84,0
Ulitki jeklo-litine	113,8	23,2	95,6
Ulitki sive litine	100,6	22,9	100,0
Ulitki specialne litine	100,3	25,1	91,6
Zvarjenci	97,2	25,1	89,9
Odkovki	127,5	32,3	119,8
TOZD PI	100,5	24,1	95,1
Kisik	108,2	28,0	100,1
TOZD IVET	108,2	28,0	100,1
Tiskovine	90,0	27,0	118,4
TOZD ZSE	90,0	27,0	118,4
Skupna proizvodnja	91,0	20,1	91,1
Blagovna proizvodnja	83,4	15,3	79,2
Blagovna realizacija	95,7	17,6	99,9
Interna realizacija	100,6	29,8	108,0

Iz zgornjih pregledov je razvidno, da se trimesečna proizvodnja ni odvijala po načrtu. V celotni osnovni dejavnosti je pri trimesečni proizvodnji manjše odstopanje od načrta. V prvem trimesečju je dosežen 91,0 odstotka, v primerjavi z enakim obdobjem v letu 1973 pa 91,1 odstotka. Večja odstopanja beležimo pri TOZD FI. Tu je trimesečni načrt dosežen le 76,9 odstotka, v primerjavi z enakim obdobjem v letu 1973 pa 84 odstotkov. Pri proizvodnih grupah so najhujša odstopanja od načrta pri: črpalakah, žerjavih in reduktorjih, cementarnah, talnem transportu, strojnih delih in diesel motorjih. V primerjavi z letom 1973 je bila najnižja proizvodnja pri talnem transportu, hidravličnih stiskalnicah in delno tudi pri črpalakah in žerjavih.

Pri ostalih TOZD je skupna proizvodnja v skladu z načrtom, delna odstopanja so le pri zvarjencih. V primerjavi TOZD PI v enakem obdobju leta 1973 je proizvodnja dosežena le 95,1 odstotka.

Tudi pri blagovni proizvodnji in blagovni realizaciji je opaziti,

da ne poteka v skladu z načrtom. To je odraz TOZD FI, ki ni izpolnila trimesečnih predvidevanj.

Odvijanje procesa skupne, blagovne proizvodnje ter blagovne proizvodnje in interne realizacije za celotno osnovno dejavnost v prvem trimesečju leta 1974 nasproti načrtu vidimo na spodaj načrtanem diagramu.

Fakturirana realizacija

Kakor proizvodnja fizičnega obsega, tako tudi fakturirana realizacija ni v skladu z načrtovano. Trimesečni načrt osnovne dejavnosti je dosežen le 77 odstotkov. V primerjavi z letom 1973 je fakturirana realizacija višja za 8,5 odstotka.

Gibanje fakturirane realizacije nasproti načrtovani ter primerjavo z letom 1973 za domači trg in izvoz nam pokažejo spodnje številke.

	Izvrš. načrta I-III 1974 %	Izvrš. letnega načrta %	Odnos proti I-III 1973. %
Domači trg	88,0	19,7	117,3
Izvoz	54,5	13,0	87,0
Skupaj OZD (osn. dej.)	77,0	17,6	108,5

	Izplačani OD proti načrtu %	Izplač. OD proti letnemu načrtu %	Izplač. OD proti I. 1973 %
Januar	105,2	8,8	118,9
Februar	102,2	8,5	119,3

V januarju in februarju so nominalni osebni dohodki na ravni planiranih in višji v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta.

V primerjavi s SFRJ so osebni dohodki v SRS večji za ca. 16 odstotkov. V primerjavi s preteklim letom so se OD v SRS povečali za ca. 14,8 odstotka.

Padec realnih OD ca. 4,2 odstotka moramo pripisati rasti življenjskih stroškov. Znana energetska kriza doma in v svetu se kaže v večjem povpraševanju po turbinski opremi kakor tudi po polfinalni proizvodnji.

V naslednjem obdobju je po-

trebno vso pozornost posvetiti povečanju proizvodnih zmogljivosti in novi manjkajoči proizvodni delovni sili.

Z ustvarjeno večjo proizvodnjo in realizacijo bo dosežen tudi višji osebni dohodek.

SE

Dne 3. 4. 1974 se je v Ljubljani začel VII. kongres Zveze komunistov Slovenije; to je kongres organizacije, ki je sestavni in neločljivi del Zveze komunistov Jugoslavije. Le-ta je prav gotovo še bolj kot do sedaj potrdil spoznanje in prepričanje, da le dosledno uresničevanje nalog in revolucionarna prisotnost v vseh družbenih okoljih omogočata članom ZK, da tvorno, brezkompromisno in uspešno razrešijo družbena vprašanja, ki so neločljivo povezana z usodo naše samonikle samoupravne poti v socializmu in komunizmu.

Ob takem pomembnem dogodku za vse nas smo poslali delavci Litostroja naslednjo pozdravno čestitko:

Komunisti in vsi delovni ljudje TITOVIM ZAVODIM LITOSTROJ iz Ljubljane, ki smo vedno bili aktivni dejavniki pri uveljavljanju politike ZKS v praktičnem življenju in delu, pošiljamo svoje pozdrave delu VII. kongresa ZKS z željami za uspešno delo vseh delegatov in za oblikovanje take politike, ki bo tudi v prihodnje temelj našemu delu in ravnanju. Ob tej priložnosti se zavedamo pomena, ki ga ima VII. kongres glede na čas, v katerem je sklican, in glede na pro-

Sedmi kongres ZKS

bleme, s katerimi se srečujemo. Prepričani smo, da je ZKS tako kot vselej doslej tudi to pot tisti dejavnik in družbena sila, ki bo uspešno vodila delavski razred Slovenije na poti uveljavljanja njegovih interesov. Posebno smo zadovoljni zato, ker si je ZKS prav v preteklem letu po VI. kongresu ZKS, s svojim doslednim delom, ki temelji na marksističnih izhodiščih razvoja samoupravnih socialističnih odnosov, zagotovila polno podporo in zaupanje delavskega razreda ter tako demantirala vse tiste, ki so ji skušali odrekatii vodilno vlogo.

Ko v naši delovni organizaciji uveljavljamo ustavna načela in se borimo za take odnose, kjer bo naš proizvajalec odločal o vseh zadevah, ki so kakorkoli v zvezi z njegovim delom, se zavedamo, da je prav ZK tista, ki je sprožila in zagotovila sprejetje nove ustave. Prepričani smo, da nam bo VII. kongres pokazal stališča in smernice, po katerih bomo lahko zagotovili pravilno nadaljnje uveljavljanje vloge delovnega človeka, kakor jo opredeljuje ustava. Prav tako pričakujemo, da nam bo politika ZK, opredeljena na VII. kongresu ZK, v trdno oporo v borbi proti vsem tistim, ki bi kakorkoli poskušali ovirati načrtano smer družbenega razvoja na samoupravnih socialističnih temeljih.

Politiko reševanja spornih mednarodnih odnosov na temeljih, ki jih opredeljuje politika ZK, smo vedno vsestransko podpirali; v tem smislu tudi sedaj v celoti podpiramo stališča ZK do reševanja spornih mednarodnih problemov, in to ne glede na to, kje se le-ti pojavljajo. Še s posebnim ogorčenjem pa smo obsodili in še obsojamo pojave, ko določeni krogi v sosednji Italiji skupno z drugimi imperialističnimi somišljeniki izražajo zahteve do našega slovenskega in jugoslovanskega ozemlja. Prepričani smo, da bo naše odločno nasprotovanje takim pojavom prišlo v popolnosti do izraza tudi v stališčih VII. kongresa.

Izpolnjevanje plana v TOZD FI

Zaenkrat še ne gre tako, kot bi moralo iti. V mislih imamo količinsko proizvodnjo naših proizvodov, katerih smo v prvih treh mesecih proizvedli le okrog 1.500 ton. To pa je nasproti načrtovani letni količini 10.000 ton skorajda premalo. Mar ne? To znaša le 15 odstotkov letnega načrta in si za preostalih devet mesecev tako puščamo le prevelik zalogaj. Vseeno pa za črnogledost le še ni čas, če bomo pravočasno ukrepali. Takšna proizvodnja, kakršna je naša, ko proizvajamo veliko različnih proizvodov, zahteva namreč stalno iskanje načinov, kako sprosti odstranjevati nastajajoče probleme. Teh pa je vedno dovolj, vedno pa je na preizkušnji tudi naša sposobnost in uspešnost.

O uspešnosti v celoti ne moremo govoriti. Pri nekaterih proizvodih pa smo dosegli kar dobre rezultate. Zato si najprej ogledimo zbirne rezultate do konca meseca, ki smo jih razvrstili po

odstotkovni uspešnosti v primerjavi s letošnjim planom:

	%
žerjavi	38,3
orodje	30,0
Diesel motorji	22,1
strojni deli	21,4
turbine	15,7
črpalke	14,2
preoblikovalni stroji	9,9
talni transport	3,0
cementarne	2,8
TOZD FI - skupno	14,8

Merilo uspešnosti po treh mesecih znaša 25 odstotkov. To mejo sta presegli le dve vrsti proizvodov, žerjavi in orodje. Toda to ni pravi prikaz uspešnosti, temveč bolj igra števil. Zato moramo med uspešne vsekakor prišteti tudi Diesel motorje, ker so na tretjem mestu in pa, ker se iz meseca v mesec dokaj uspešno približajo proti vrhu. Da bi le obdržali tak tempo! O ostalih proizvodih pa le naslednje: pri turbinah in črpalakah večmesečni vložek dela še ni prišel do izraza v količinski realizaciji, strojni deli so sicer naša dopolnilna proizvodnja in se kar dobro drže, preoblikovalni stroji so nedopustno preveč zaostali za planom, dočim talna transportna sredstva in cementarne še niso prišla po dinamičnem planu na vrsto.

V. N.

		1974											
Vrsta proizvoda	Letna proizvodnja v tona	Meseci											
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Turbine	2200	83	166	250	333	474	500	583	666	750	833	916	1000
Talni transport	1730												
Preoblikovalni stroji	1350												
Črpalke	1300												
Diesel-motorji	1200												
Žerjavi	800												
Cementarne	700												
Strojni deli	600												
Orodje	120												
Skupno TOZD FI	10000												

Stanje 31. 3. 1974

Ustavna določila - naš kažipot

Dne 21. 3. 1974 smo se delegati mladih delavcev iz aktivov TOZD zbrali na 2. seji konference oz. 27. letni konferenci.

Prisostvovali so povabljeni gostje: gen. dir. dipl. ing. Marko KRŽIŠNIK, Stane VOGELNIK, dir. KSS, sekretar sveta komunistov TZL tov. ŽILAVEC Mihael, predsednik DS tov. GORNIK Karol, predsednik ZM v Brodgradilištu 3. maj, Rijeka, in predstavniki iz podjetij slovenske strojegradne, ki se pripravljajo na integracijo v ZPS.

Po otvoritvi konference je predsednik tov. ELIKAN Janez prebral protestno pismo. Z njim smo se mladi delegati - udeleženci konference in vsi mladi delavci Litostroja pridružili ogorenemu protestu vseh jugoslovanskih narodov in vseh naprednih in miroljubnih sil v svetu, ob izdaji irendentistične note italijanske vlade z dne 11. 3. 1974. Vsi prisotni smo z gromkim aplavzom izrazili podporo stališčem ZIS in SZDL Slovenije ob italijanskih zahtevah na del naše domovine.

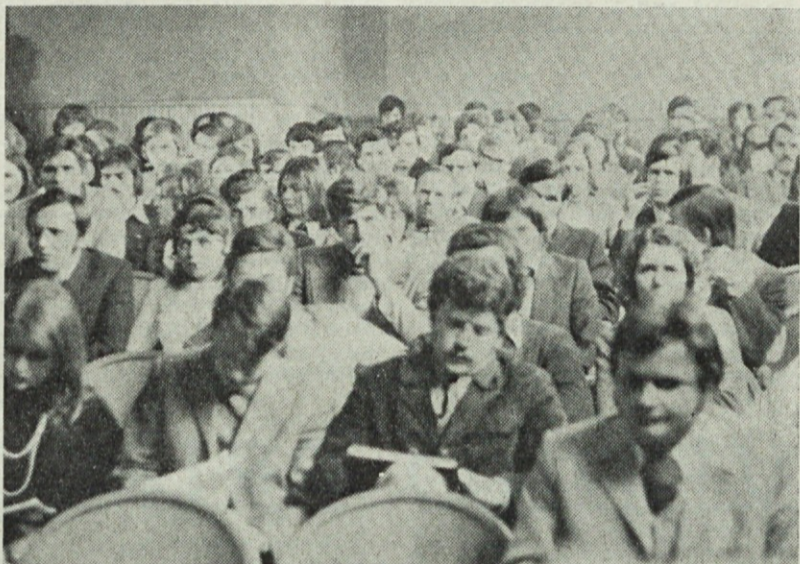
Po izvolitvi delovnih teles konference smo delegati sprejeli naslednji dnevni red za delo konference:

1. poročilo o delu aktivov mladih delavcev in organov konference
2. druga faza reorganizacije aktivov ZMS v TZL
3. razno

O delu konference aktivov mladih delavcev smo že poročali v prejšnji številki našega lista, ko je bilo dano poročilo v javno razpravo. Delegati aktivov mladih delavcev iz vseh TOZD smo se strinjali z podanim poročilom predsedstva konference. V nadaljevanju je predsednik konference MD tov. Elikan Janez poudaril:

Minulo leto delovanja je bilo zelo razgibano, tako družbeno-politično, kot tudi reorganizacijsko. Po zelo široki in demokratični razpravi smo sprejeli novo ustavo SRS in SFRJ. Le-ta bo temeljnega in samoupravnih oblikah proizvodnih razmerij, ob najširšem odločanju vseh subjektov združenega dela, tako v republikah kot federaciji. Z novo ustavo se ne končuje, temveč začne se ena revolucionarna preobrazba naše družbe. Bližnji kongresi ZK bodo poudarili prizadevanje zveze komunistov za odločujočo družbenoekonomske položaj delavskega razreda in za zagotovitev vodilne vloge v družbi. Na osnovi spoznanj idejno političnega boja, ugotovitev in ocen, do katerih smo se dokopali na sejah konferenc ZK, ter na osnovi izhodišč za pripravo dokumentov 7. kongresa ZKS in 10. kongresa ZKJ, moramo opredeliti neposredne naloge, ki nas čakajo. Lahko ugotovimo, je dejal tov. Elikan, da smo bili tudi mladi v minulem letu na vseh področjih zelo agilni. Vendar pa bo izvajanje vseh teh nalog zahtevalo od nas vsakodnevno angažiranje in delovanje. Po reorganizaciji v letu 1972 so se pokazali bistveni premiki v organiziranosti in vsebinskem delovanju vseh mladih naprednih ljudi. Pokazala se je potreba po skupnem delovanju zveze mladine in zveze sindikatov. Po 4. seji konference zveze sindikatov Slovenije in drugi seji republiške konference ZMS se je sprožila akcija o ustanavljanju aktivov in konferenc mladih delavcev v TOZD in OZD. Pri nas se je že pred tem pokazala potreba po ustanovitvi aktivov po TOZD. S tem smo pridobili veliko mladih naprednih mladincev za sodelovanje v ZM in družbeno-političnih organizacijah. Z usposabljanjem in izobraževanjem perspektivnih delavcev smo si v nekaj letih ustvarili primerne kadrovske baze. S pridobitvijo velike mere zaupanja med delavci predstavljamo prav gotovo ne samo mladostni, temveč tudi revolucionarni del delavskega razreda. Z našo družbeno akcijo smo uspeli, je poudaril tov. Elikan, ne samo znotraj ZM, pač pa v vseh DPO in organih samoupravljanja in vodstvu OZD. Dosegli smo stopnjo koordiniranosti dela do tiste mere, da smo prisotni povsod, kjer razpravljajo o pomembnih vprašanjih. Vendar pa z doseženim uspehom ne moremo in ne smemo biti zadovoljni.

ni. Uveljavljanje novih odnosov v slehernem okolju, kjer živimo in delamo, zahteva popolno obveščanje o tem, kaj se dogaja. Zato bo potrebno obveščanju članov delovne skupnosti odmeriti več pozornosti. Prav tako pa se mladi v Litostroju v zadnjem času zelo malo vključujemo v družbene organizacije, kot so planinsko društvo, počitniška zveza in taborniška organizacija itd.

Mladi so se zbrali

Družbeni standard delavcev, ki so zaposleni v naši OZD, je na primerni višini. Delavska restavracija predstavlja enega najcenejših tovrstnih obratov družbene prehrane v Ljubljani. V njej se hranijo mnogi naši delavci, še več je drugih, ki nam pravzaprav nevidno odvezajo sredstva, ki smo jih namenili za regresiranje prehrane. Ne moremo se strinjati s sklepi zadnje seje IO sindikata, ki govore o ukinitvi regresa za prehrano ter opustitvi bonov za prehrano. S tem bi ukiniteli solidarnost, odvzeli možnost dobre prehrane za delavce z nizkimi OD. Menimo, da je prav, da za tiste, ki niso zaposleni v naši delovni organizaciji, uvedemo ekonomske cene, hkrati pa poskrbimo za preprečitev špekulacij in preprodajo bonov. Potrebno bi bilo še povečati regres za prehrano in odmor. Posebno pozornost bi morali nameniti bifijem v tovarni in kvaliteti hrane v njih. Tudi izgradnjo družbenih stanovanj, posebno stanovanj za mlade zakonke bi morali pospešiti, ravno tako pa izgradnjo samskega doma.

Že več let ugotavljamo, da nam kadrov v proizvodnji zelo primanjkuje. Tudi na tem področju bi mladinska organizacija lahko pripomogla k pridobivanju mladih delavcev s propagandnimi akcijami. Stikov z našimi štipendisti skoraj nimamo. Potrebna bi bila skupna akcija s kadrovske službo, da bi te stike vzpostavili. To bi novim delavcem v podjetju pomenilo veliko olajšanje, za nas pa jamstvo, da bo tak delavec ostal v podjetju. To bi zaradi velikega števila odhodov iz tovarne mnogo pomenilo. Potrebna bo učinkovita družbena akcija oz. družbeni dogovor, da bi preprečili odzemanje kadrov.

Naša nadaljnja aktivnost mora biti usmerjena v sedanje trenutku na naslednje naloge: razprava o predlogu sporazuma ZPS, predlog pravilnika samoupravnih delavske kontrole, izvajanje resolucij, ki jih bo sprejel kongres ZKS, priprava dokumentov za 9. kongres ZMS in ZMJ itd.

O integracijskem procesu slovenske strojegradne, katere nosilec je prav Litostroj, je govoril sekretar konference aktiva mladih delavcev tov. Miroslav BREČKO. Že več kot eno leto in pol potekajo priprave, dogovori in plenarne seje o združitvi. Poudaril je, da je najvažnejši namen združitve slovenske strojegradne v ZPS koordinirano delo in razvoj kovinske industrije, ter doseči čim večji dohodek z manjšimi stroški. Osnovna načela našega združevanja so: družbeno dogovarjanje, samoupravno sporazumevanje, samoupravno družbeno planiranje, samoupravna socialistična solidarnost itd. S skupnimi močmi bi lahko premagovali vprašanja finansiranja, dobave večjih količin opreme in možnosti kreditiranja, predvsem pa izpolnjevanje pogodbenih rokov. Jasnno je poudaril tov. Brečko, da delovni ljudje stremimo za ustvar-

novna človeška dobrina, je nujno potrebno tudi problemu posvetiti še večjo pozornost. Prehod na izgradnjo stanovanj za tržišče je povzročil nekontroliran skok cen stanovanj.

Tako je postalo stanovanje nedosegljivo za občan z nizkimi osebnimi dohodki in za mlade družine. Z zakonom o izgradnji in financiranju graditve stanovanj, ter zakonom o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu, na podlagi katerih je bil sprejet samoupravni sporazum, bo omogočena boljša stanovanjska politika. Solidarnostni sklad za izgradnjo stanovanj za delavce z nizkimi osebnimi dohodki prepočasni deluje, saj do danes ni bilo vselejno stanovanje, ki bi bilo zgrajeno s sredstvi sklada. Litostroj, kot proizvodna delovna organizacija, ki neposredno odvaja sredstva v ta sklad, je izpadel iz prvega natečaja sklada. Kredit pa so dobili Stanovanjsko podjetje »DOM« in »FOND«, ter občina Ljubljana-Šiška.

Litostroj je v preteklem obdobju zgradil veliko stanovanj (celo sosesko), v katerih stanuje mnogo delavcev, ki niso več zaposleni v Litostroju. Zato zahtevamo, naj ima Litostroj prioriteto pri dodeljevanju kreditov iz solidarnostnega sklada.

V drugem natečaju zbora vlagateljev pri Ljubljanski banki smo dobili 4,4 milijona din, s katerimi bomo poleg lastne udeležbe kupili 45 manjših stanovanj v draveljski gmajni. Tudi v Litostroju smo začeli načrtno z lastnimi sredstvi reševati stanovanjsko problematiko. Izvršena je bila nadzidava samskega doma in manjših stanovanj. V lanskem letu smo tudi odpravili mejo 25 km kot pogoj za dodelitev kredita za izgradnjo stanovanj. Ustanovili smo centralno stanovanjsko komisijo, ki rešuje najbolj peče vprašanja po najboljših možnostih. Zaradi hitrejšega reševanja stanovanjske problematike deluje tudi strokovna služba, ki zbira in pripravlja prošnje. Le na osnovi pregledanih potreb in možnosti bomo lahko dajali stanovanja socialno najsižnejšim družinam in najbolj potrebnim.

Zavedati se moramo, da reševanje stanovanjske problematike zahteva polno angažiranost in tudi odpovedovanje nas vseh, je zaključil tov. Vintar.

O delovanju aktiva mladih komunistov je spregovoril sekretar aktiva mladih komunistov tov. Filip NOVAK. Naš aktiv je bil ustanovljen že leta 1968. Od takrat se je število mladih komunistov povečalo od 18 na 60 članov. Tako smo v smeri vključevanja mladih delavcev v ZK in s povečanjem aktivnosti dosegli lep uspeh. Na zadnjih sejah smo ugotovili, da bo delovanje AMK boljše v organiziranju aktivov po TOZD. Takšno organiziranost bi povečala delovanje mladih komunistov. Zavedati se moramo, da smo komunisti z vstopom v ZK dolžni, da se politika ZK resnično uveljavlja v praksi. Naša primarna naloga bo še naprej pomlajevanje vrst ZK z mladinci, ki so delavni in samoupravnih organih in hkrati tudi dobri delavci.

Predsednik DS TZ Litostroj tov. Karel Gornik je poudaril, da poteka seja v pomembnem času: volitve, kongresi, sprejete ustave. Vse to nam je dalo poleta, tako da je bila razprava na konferenci zelo živahna. Tudi v drugih podjetjih so problemi stanovanj, izobraževanja, izkoriščanja proizvodnih kapacitet itd. Gradnja stanovanj stagnira, a to je napaka celotne družbe, saj je zakonodaja dosedaj ščitila posameznika in ne podjetja. Sedaj so se predpisi spremenili, saj delavec ne bo mogel odtujiti stanovanja dobljenega od podjetja. V prihodnjem obdobju bomo to reševali s solidarnostnim skladom in s prispevkom celotne družbe. Vse več bi morali poudarjati pripadnost delavca kolektivu, ter mu prikazati ugodno perspektivo v podjetju.

K razpravi se je prijavil glavni direktor dipl. ing. Marko Kržišnik. Seznanil nas je z mednarodnim položajem in pripomnil, da je vzrok vsem krizam nesorazmerno razvoj gospodarskih področij. Visoko razvite industrijske države želijo še naprej živeti na račun nerazvitih. Nafta, kot orožje nerazvitih dežel, ni prizadela gospodarstva najbolj razvite države, to je ZDA, še več,

posrečilo se ji je oživiti nova desno kapitalistično usmerjena režima v Čilu in Argentini. Podobno je tudi v Afriki, Mozambiku, Angoli, Rodeziji in Južnoafriški republiki. V zahodni Evropi je Italija, zaradi močnih desničarskih organizacij, najbolj glasna za meje, ki so jih določili drugi. To je tudi povzročilo irendentistično noto italijanske vlade, dne 11. 3. 1974. Naši delovni ljudje so z enotnimi akcijami dokazali, da so pripravljani braniti naša doma. Celotna gospodarska kriza na svetu in podražitev nafte, bo prizadela tudi Jugoslavijo, zato je pričakovati manjše naraščanje narodnega dohodka kot doslej. Zaradi pomanjkanja energetskih virov je pričakovati povpraševanje po izgradnji novih hidroelektrarn.

Zato se mora naš kolektiv pripraviti na povečanje proizvodnje. Pri tem vas pozivam, da pripomorete k disciplini in delovni storilnosti, da bi z večjim poletom dosegli boljše rezultate in s tem večje OD in standard, je zaključil tov. direktor Kržišnik.

Sekretar sveta komunistov tov. Mihael ŽILAVEC nas je seznanil s poslovanjem TOZD in odnosi med njimi. Poudaril je, da razumljivo prihaja v odnosih med TOZD do manjših sporov. To je pozitivno, ker to pomeni, da so z ustavo določeni zakoni zaživeli v praksi. Moramo se zavedati, da je uveljavljanje ustavnih načel proces in ne enkratno dejanje. Lahko trdim, je dejal tov. Žilavec, da so člani mladine delavno in politično povezani z drugimi DPO. Mladi se morate še bolj zavzemati za reševanje raznih problemov, saj nereseni problemi, ki se pojavijo danes, tajejo kolektiv tudi še jutri. Razumljivo je, da vsega ne moremo kar čez noč rešiti, npr. stanovanjsko problematiko itd. Vendar z usposabljanjem mladincev in aktivnim delom bomo laže premagovali vse ovire. Na koncu je tov. Žilavec zazelel še veliko uspehov v nadaljnem delu konference aktivov mladih delavcev. Tov. Stane VOGELNIK je v svojem govoru poudaril, da je prenehanje nad zrelim gledanjem problemov in objektivnim pristopom mladih delavcev. Kadrovska služba se prizadeva reševati številne probleme mladine, npr. stanovanjske probleme, štipendiranje, nagrajevanje itd. Primanjkuje nam samskih ležišč in stanovanj prav za mlade delavce. Tov. Vogelnik nas je pozdravil tudi v imenu planinskega društva Litostroj in nas povabil k večjemu sodelovanju.

V nadaljevanju so konferenco AMD pozdravili tudi gostje: Biro Anton iz »3. MAJ« Rijeka, Ignac Voje iz TAM, Marjan Krape iz Metalne Maribor, Andrej Bremec iz Libele, Aleš Jančič iz Gostola in delegati konference Jaganjac Miroslav, Burač Andrija in drugi.

Po odmoru je uvodne besede k 2. točki dnevnega reda podal tov. Josip FI-LES. Prvo fazo reorganiziranja mladinskih aktivov smo izvedli že v letu 1972 in 1973. Danes, ko zaključujemo drugo fazo reorganiziranja mladinskih aktivov, opazimo povečanje aktivnosti in delovanja vseh aktivov v TOZD. Mladinski aktivni se povezujejo z osnovnimi organizacijami sindikata in s skupnimi akcijami enotno nastopajo. S tem želimo poglobiti organizacijske odnose, obenem pa razširiti dejavnost in vpliv naših mladih delavcev, in sicer v TOZD ZSE in servisu. Pravilnik in poslovnik, ki sta bila v javni razpravi po aktivih mladih delavcev v TOZD, urejata odnose med aktivni in OOS, ter med aktivni in konferenco aktivov mladih delavcev. (Več o pravilih v sledeči številki časopisa.)

Po uvodnem govoru in diskusiji, v kateri so sodelovali tov. Kariz Jordan, Miro Peček in Elikan Janez, je konferenca pravilnik in poslovnik sprejela.

V točki razno smo delegati AMD zaradi reorganizacije izvolili predsednika in sekretarja konference mladih delavcev. Za podpredsednika je bil izvoljen dosedanji sekretar KMD tov. Brečko Miroslav, za sekretarja pa tov. Josip Fileš.

Na koncu lahko ugotovimo, da je konferenca aktivov mladih delavcev uspešno opravila delo in da si takih konferenc lahko samo še želimo. (Skeple konference bomo objavili v naslednji številki časopisa.)

M. B.

Mladi litostrojčan član CK

Iz naše delovne organizacije so na 7. kongresu ZKS sodelovali trije delegati: dipl. ing. Zvonimir Volfand, Jože Rupert in Elikan Ivan. Kot gost se je kongresa udeležil tudi delegat za deseti kongres ZKJ, glavni direktor Litostroja dipl. ing. Marko Kržišnik.

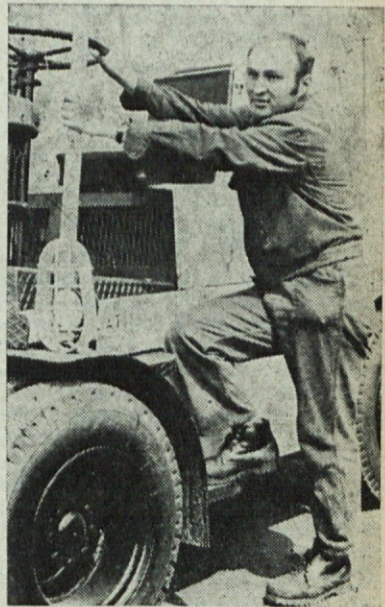
Za člana CK ZKS je bil iz naše delovne organizacije izvoljen tov. Ivan Elikan. Rojen je bil 14. 12. 1948 v Ljubljani. Po poklicu je strojni ključavničar, zaposlen kot monter v montaži TTS, v TOZD FI. Ivan Elikan je že več let aktiven družbeno-politični delavec v

podjetju in izven njega. V zvezo komunistov je bil sprejet 1968. Trenutno je predsednik konference aktivov mladih delavcev v TZ LITOSTROJ in član predsedstva RK ZMS.

Njegova izvolitev v centralni komite ZKS je hkrati tudi priznanje našim družbeno-političnim organizacijam in uveljavitev neposrednih delavcev v nadaljnjem razvoju naše socialistične samoupravne družbe.

Pri njegovem nadaljnjem delu mu želimo veliko uspehov.

M. B.

Janez ELIKAN, novi član centralnega komiteja ZKS

Več električne energije

V letošnjem letu je bil dograjen v tovarni nov objekt; po razsežnosti ga uvrščamo sicer med male objekte, po funkcionalnosti in pomembnosti pa je objekt med najvažnejšimi v podjetju, saj gre za razdelilno transformatorsko postajo /RTP/ 35/10 kV. Iz tega objekta se napaja celotno podjetje z električno energijo, ločeno za pogon in ločeno za talilni elektropeči v jeklolivarni.

Objekt je opremljen z vsemi novimi stikalnimi napravami, obsežnim kontrolno-merilnim sistemom, in kar je največje: s sodobno zaščito omrežja in transformatorjev.

Poleg tega je dobila naša služba elektro vzdrževanje svojo delavnico z vsemi pomožnimi prostori. Po načrtu naj bi bilo dovolj pisarniškega prostora za vodstvo enote. Tu pa nas je ujela nova reorganizacija, po kateri je bil bivši CTB priključen v TOZD IVET kot »Investicijski biro« in bo v glavnem ta oddelek zasedel večino pisarniških prostorov.

Projekt za to gradnjo je bil izdelan v letu 1964, realiziran pa skoraj 10 let po tem. V realizaciji tega projekta nas je prisililo več vzrokov. Glavni je bil ta, da je potrebnja električna energija konstantno rastla. K temu je prispeval nakup novih obdelovalnih strojev, ki so hitrejši, bolj produktivni in zato porabijo več energije. Novih strojev smo nabavili več, kot pa smo izločili starih. Nova tehnologija žarjenja

kakšnimi problemi se ukvarja naša energetska služba, da ne pride do pogostejših izpadov.

To je ena vrsta problemov, ki nas je prisilila k rešitvi problema.

Druga vrsta pa je čisto naravnega značaja, ki se ji pravi staranje ali starost. Naša razdelilna transformatorska postaja je bila opremljena izključno z opremo, dobavljeno takoj po vojni od UNRRE. Opremo smo uporabljali celih 25 let — izdelana je bila med drugo svetovno vojno in je bila verjetno tej tudi namenjena. Sistem že zdavnaj ni več moderen. Rezervnih delov za ta stikala ni bilo mogoče dobiti, ker jih je proizvajalec nehal izdelovati kmalu po vojni. Na naše vprašanje, kako stikala popravljati in vzdrževati, nam je proizvajalec ponudil nova stikala s kompletno ostalo opremo.

To je bil drugi vzrok, da smo morali problem rešiti, in to z domačim in cenejšim materialom. Projektant je, kar zadeva stikalščica in varovanja, popolnoma pri-

Iz napisanega je razvidno, da smo vzpostavili razdelilno transformatorsko postajo v bistvu v tako stanje, kakor smo ga pred nekaj leti že imeli, le da je oprema sedaj modernjša, domača in cenejša. Transformatorji so ostali stari, saj se le-ti ne spremenjajo, življenjska doba pa je ob pravilnem uporabljanju razmeroma dolga. Iz tega razloga napaja metalurške peči še vedno UNRRA-transformator, pogon pa dva Končarjeva. Tudi za naslednji transformator, ki omogoča nadaljnje večanje podjetja, je predviden transformator »R. Končar«.

Trenutno imamo v tovarni dovolj energije na voljo, kar zadeva transformatorje. V letu 1974 bo prispela v podjetje nova elektroindukcijska peč v sivo livarno, ki bo porabila nekaj manj kot 1000 kW. Po tej instalaciji in montaži bo ostalo na transformatorjih še toliko rezervne energije, da bomo lahko priključili vse stroje, za katere se je tovarna odločila, da jih nabavi. Če zahteve po uporovem žarjenju ne bodo prevelike, smo preskrbljeni z električno energijo vsaj za pet do 10 let. S priklopitvijo oziroma nabavo tretjega pogonskega transformatorja pa bomo imeli na voljo novih 4000 kW. Ti pogoji so ustvarjeni. Realiziramo pa jih lahko hitro z razmero-

ma majhnimi stroški, ker je takemu razvoju prilagojeno tudi varovanje in stikalno-kontrolne naprave, ki smo jih tudi prenesli iz objekta 005 v novo poslopje.

Odperto pa je ostalo vprašanje energije, če bi nenadoma občutno povečali priključno moč; npr. če bi nabavili novo 15-tonsko talilno peč. V takem primeru pa moramo računati dodatno še z vsaj enim transformatorjem z vso opremo, pa tudi z novim daljnovodom iz Kleče, ker sedanji daljnovod take obremenitve ne bi prenesel. Ustrezno bi morala biti grajena že nova celica v Klečah. To je daljša perspektiva. Sedanje kapacitete daljnovoda pa bodo s popolno obremenitvijo transformatorjev, ki jih dopušča RTP, izkoriščene.

TOZD-IVET oziroma investicijski biro so često kritizirali, češ da je gradnja potekala predolgo. Pri tem želim pojasniti naslednje:

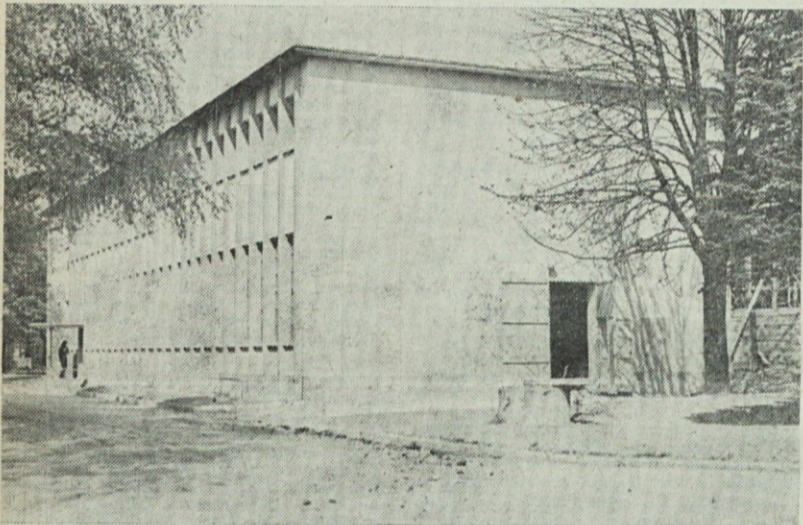
Tovarna kljub večkratnim prenosom odvzema moči iz enega transformatorja na drugega ni izgubila niti ene delovne ure. Delo je bilo organizirano in pripravljeno tako, da so bili nujni odklopi izvršeni ob nedeljah in praznikih. Med kolektivnim dopustom metalurgov je npr. napajal vso tovarno transformator, ki sicer napaja peči in obratno. Za te manipulacije je vedelo le malo ljudi. Ne nazadnje naj povem, da so monterji IMP ves čas dela delali v stalni življenjski nevarnosti, saj so delali in montirali razno opremo v neposredni bližini vodnikov z napetostjo 35000 V oziroma najmanj 10000 V.

Če bi hoteli zadostiti vsem varnostnim predpisom in delo hitro končati, bi morali odklopiti daljnovod ter varno delati. Izvajalec je najprej zahteval odklop za tri mesece v presledkih oziroma za do meseca neprekinjeno. Kaj bi to pomenilo, vemo. To je neizvedljivo. Davek na to smo seveda plačali z bolj raztegnjeno montažo, ki pa je zahtevala tudi nekaj več denarja. Predvsem pa gre zahvala vsem delavcem, ki so montirali in delali na RTP visoke napetosti, pa tudi vsaj v enaki meri tistim, ki so delo pripravljali in organizirali, ter tistim, ki so prevzeli na sebe veliko odgovornost.

Ne bi navajal vseh težav, povem naj le, da smo dobili opremo za kurjavo z 11-mesečno zakašnivitvijo in kompletne opreme še danes ni v tovarni. Nekateri instrumenti so bili naročeni že v letu 1972, pa so prispeli v marcu 1974, itd. Taka neredna oskrba z materialom je zelo neugodno vplivala na potek gradnje. Tudi gradbena dela, ki sploh niso bila problematična, so bila večkrat prekinjena, ker instalacije niso bile narejene, itd. Tudi ta gradnja je odraz razmer na našem tržišču.

Prav gotovo ni bilo mogoče ustreči vsem željam posameznikov. Cilj preskrbe z električno energijo je z mnogimi naporji dosežen, tudi električarji so dobili primerne delovne prostore. To pa je velik uspeh celotnega kolektiva Litostroja, ne samo kolektiva TOZD-IVET.

B. J.

Med stare litostrojske objekte se je vgnzdil tale, novi

turbinskih tekačev in cevni mlinov v določenih obdobjih občutno preobremeni transformatorje, razvodno omrežje in stikalne ter varovalne naprave. Ne nazadnje občutno več električnega toka porabimo za vse boljše in učinkovitejše razsvetljavo delovnih prostorov. Občasno se pojavijo primeri, ko je sicer za kratko obdobje potrebno veliko energije naenkrat.

Tak primer smo imeli pri preizkusu črpalke za HE Soštanj, ko smo morali izklopiti vse velike potrošnike, da smo črpalke oziroma njen motor sploh lahko pognali zaradi izjemno visokega zagnanskega toka. Kljub velikemu riziku je preizkus uspel. V primerih, ko nastopijo velike preobremenitve za kratak čas, moramo vedeti, da vsi varovalni elementi odpovedo, saj je vsak transformator varovan pred preobremenitvijo, da ne pride do okvar; mi pa moramo v takih primerih varovalne elemente izklopiti, tako da v času, ko bi bilo varovanje najbolj potrebno, to sploh ne deluje, ker je izklopljeno. To je hazard, ki pa v naših primerih ni imel posledic, ker je bila akcija strokovno dovolj dobro pripravljena in vodena.

Od časa, ko je bil porušen daljnovod ob železniški progi, iz katerega smo črpali dodatno energijo oz. smo v primeru okvare na sistemu Kleče—Litostroj priklopili tovarno na ta sistem, visi tovarna na 3 žicah sistema Kleče — 35 kV, brez vsake možne rezerve. Ravno tako je bil zadnja leta transformator konstantno preobremenjen za okrog 20 do 30%. V poletnih mesecih je bilo potrebno ta transformator dodatno hladiti z ventilatorji, da nam je uspelo obdržati temperaturo transformatorja na sami meji dopustnega segrevanja. Le redkokateri litostrojčan ve, s

lagodil projekt našim željam in potrebam.

Močnostna stikala in ostalo povezavo je projektant namestil točno na ista mesta, kjer so bila prej velika oljna stikala na prostem. Transformatorji so ostali na istih mestih, kot so bili prej. Dopolnil je le nosilno ogrodje, oz. ga je prilagodil novim merilnim napetostnim in tokovnim transformatorjem. Vsa stikala in varovala na sekundarni strani pa je postavil v posebne zidane celice pod streho v stavbi. S takim projektom je rešil problem vseh kablov, ki bi jih morali nujno obnoviti, če bi hoteli priključke prestaviti drugam. Priključeni daljnovod je ostal tudi nespremenjen. Našel je prostor za še en transformator z vso opremo, ki naj bi služil kot rezerva, poleg tega pa je aktiviral rezervni transformator, ki je stal nepriključen, od časa, ko smo izgubili rezervni priključek porušenega daljnovoda ob železnici. Potegnjen je že tudi rezervni kabel 10 kV iz RTP Šiške, ki bo v prihodnjih letih tudi aktiviran kot rezervni vod v primeru defekta na sistemu »Kleče«.

Ko gledamo nov objekt, vidimo v glavnem le stavbo in po tem ocenjujemo vrednost novega objekta. To je zelo varljivo. Nova stavba je investicija, za katero vsi vemo, saj jo vsi vidimo, hvalimo in kritiziramo. Levji delež vsega dela pa nosijo tista dela, ki so opravljena iz naslova vzdrževanja. Ta prevladujejo po obsegu, po vrednosti, in zlasti po pomembnosti za obstoj in bodoči razvoj tovarne.

Tega dela problemov in naporov, pa tudi stroškov ni videti. Da električna energija od nekokod in na neki način prihaja do stroja ali svetilke, vemo šele takrat, ko te elektrike iz kakršnegakoli razloga ni, ko stroji obstanejo in luči ne svetijo.

VEDNO PRIPRAVLJENI

V začetku marca 1974 so litostrojski gasilci sklicali svoj letni občni zbor, kjer so pregledali delovanje gasilske preventivne v naši delovni organizaciji. Ugotovili so, da po obratih na splošno izvajajo to preventivo kar dobro, ter da so tudi delavci Litostroja na svojih delovnih mestih pri izvrševanju preventivne zelo prizadevani. Ob tem naj pripomnimo, da je pri nas žal še nekaj odgovornih tovaršev, ki za to službo ne kažejo pravega odnosa; to velja posebej za tiste v režijski mizarni.

Gasilska služba je lani organizirala v obratih, skladiščih in arhivih kar 42 predavanj. Na teh predavanjih so delavcem najprej teoretično prikazali delovanje gasilskih aparatov, nakar so jim prikazali tudi njih praktično delovanje. Tem predavanjem je prisostvovalo 1380 delavcev; na tem mestu moramo res pohvaliti vodstvo obratov in delavce, da so se predavanja udeležili v tolikšnjem številu.

V preteklem letu je bilo v Litostroju tudi nekaj manjših požarov, ki pa smo jih takoj pogasili. V največjih primerih so delavci kar sami pogasili začetne požare, zato do večje škode ni prišlo.

PISALI SO...

Pomembnost naše delovne organizacije in litostrojčanov nam dokazujejo tudi številni članki v časopisih ter pogosti obiski radijskih in televizijskih novinarjev v naši tovarni. Ko smo pred dnevi protestirali proti krivičnim zahtevam italijanske vlade do našega ozemlja, so o tem pisali: Borba dne 27. 3. 1974 pod naslovom »Vemo, kakšna je bila cena svobode«, Vjesnik iz Zagreba 27. 3. 1974 pod naslovom »Uprli se bomo sovražniku pa naj pride od kjerkoli«, o tem je poročal še »Novi list« z Reke, »Politika« iz Beograda in drugi.

O našem protestu sta poročala tudi radio in televizija.

Dne 28. 3. 1974 smo v Litostroju volili svoje delegacije v TOZD. O tem je Delo dne 29. 3. 1974 med drugim pisalo tole:

V litostrojškem »volišču 5«, na primer, smo našli v tesni sobici le člane volilnega odbora. »Volišča smo v Litostroju odprli ob pol šestih in večina delavcev je volila že pred začetkom dela,« je povedal član volilnega odbora Janez Oprešnik. Hrup v veliki dvorani na drugi strani tanke predelne stene pa je pripovedoval, da teče proizvodnja turbin, črpalk, žerjavov, vilicarjev in stikalnic nemoteno.

V podjetju imamo poklicno gasilsko ekipo ter večje število prostovoljnih gasilcev — delavcev iz proizvodnje. Na tem mestu naj poudarimo, da so vodilni tovariši iz proizvodnje vedno priskočili na pomoč, če smo jo le potrebovali ali zahtevali. Da so naši gasilci v preteklem letu res pridno delovali, je razvidno iz tega, da so sodelovali na raznih tekmovanjih v okviru občine, kakor tudi na nekaterih tekmovanjih zunaj Ljubljane, npr. v Mariboru in drugod. Društvo tesno sodeluje s člani civilne zaščite, prav tako pa tudi s sosednjimi občinskimi društvi. Seveda ustrezajo naši gasilci tudi prošnjam in zahtevam tovarišev iz proizvodnje.

Aktivnost društva opazimo tudi v tem, da so v letu 1973 v tovarni zbrali gasilci 44 ton odpadnega papirja, ki so ga nato poslali v papirnico Količevo. Kar predstavljajte si, kakšna bi bila tovarna, če bi ta papir odvažali v gramozno jamo ali če ga bi raztrosili po vsej tovarni. Seveda ne smemo pozabiti pri tem, da je tudi odpadni papir za naše gospodarstvo dragocena surovina.

Galisko društvo je za svoje aktivno delo prejelo mnogo pohval,

med drugim od občinske gasilske zveze in drugih organov, pa tudi požarnovarstveni inšpektor nam je za izvajanje gasilske preventivne po obratih izrekel priznanje.

Našega občnega zbora so se udeležili predstavniki iz občinske gasilske zveze in iz prostovoljnih gasilskih društev iz Zg. Šiške, Sp. Šiške, Dravlj, IMP, Avtomontaze, Dekorativne, SST Trbovlje in metalne Maribor. Poleg drugih se je tega občnega zbora udeležil tudi predstavnik litostrojškega mladinskega aktiva; prav od članov mladinskega aktiva pričakujemo, da nam bo uspelo pridobiti nekaj novih mladih moči za naše društvo, ki je v občini Šiške, po letih gasilcev, eno najstarejših. Nujno je, da svoje vrste pomladimo, saj morata po novem zakonu o gasilstvu in samozaščiti tako gasilsko društvo kot uprava podjetja še mnogo narediti.

Na občnem zboru smo mnogo govorili o našem dotrajanem gasilskem avtomobilu. Povemo naj, da se je že večkrat primerilo, da je vozilo ostalo na pol poti do požarišča ali pa je odpovedalo pokorščino takrat, ko smo se peljali na vaje. Da ne bi prišlo do nepredvidenih težav in zadreg pri našem družbeno tako odgovornem delu, prosimo upravo podjetja in samoupravne organe, naj v prihodnosti poiščejo kakšno možnost za nabavo novega gasilskega vozila; ob tem naj pripomnimo, da bi tudi društvo prispevalo nekaj sredstev za nabavo tega vozila.

Vedno budni in pripravljene

ČETRT STOLETJA

POSVEČENO 25-LETNIKOM RAZREDOV A, B in C TEHNIŠKE SREDNJE ŠOLE V LJUBLJANI — ZAPOSLENIM V LITOSTROJU

Četrto stoletje je minilo, kar je naš letnik diplomiral na strojnem odseku tehniške srednje šole v Ljubljani. Bili smo drugi letnik povojne generacije, ki je redno diplomiral. Letnik so sestavljali trije razredi, od katerih je bil en razred skoraj v celoti plansko dodeljen Titovim zavodom Litostroj, kot se je takrat imenovala naša temeljna organizacija združenega dela. Ta zanimivost — praznovanje 25-letnice diplome ter praznovanje 25-letnice minulega dela v organizaciji — nas je spodbudila k pisanju teh vrstic.

Mišljenja smo, da je te zanimivosti le vredno nekoliko osvetliti ter ob tej priložnosti napisati nekaj misli. Poleg vsega tega smo, lahko bi rekli, tudi prva povojna generacija, ki se je skoraj udarniško, brez kakršnihkoli izkušenj in prakse spopadla s težkimi nalogami izgradnje domače strojne industrije.

Leta 1949 na pomlad smo zaključili redni pouk ter se začeli pripravljati za diplomski izpit. Časa za delo in učenje je bilo dovolj. Avtomobili in motorna kolesa nam niso jemali časa, kolo je bilo takrat še prava redkost. Vse kar smo imeli, je bilo to, da smo se sestajali ob določenih urah v skupinah ter se menili o vsem mogočem, česar smo si želeli, pa nismo imeli.

Bila so to povojna leta, domovina je bila v izgradnji, zato smo se udeleževali številnih akcij. Zabav v današnjem pomenu besede nismo poznali, razen tistih, ki so bile organizirane v šoli, ki pa bi bile za današnji čas zelo skromne.

Opravili smo diplomsko, za nami je bila zabava ali valeta, kot se temu pravi. Poveselili smo se v gostilni na ljubljanskem Rožniku. Vsi sveži in mladi smo bili pripravljani na delo. Naj pripomnim, da je takrat kadre za industrijo razporejal sekretar za industrijo. V teh časih je bilo vse plansko, tudi delovna sila. Bilo je pač drugače kot danes, ko zaposlitev iščejo ali ponujajo po oglasih in razpisih. Naša dolžnost je bila le, da smo sledili pozivu sekretariata za industrijo v dnevnem časopisu.

Takoj po opravljeni diplomski smo se razkropili po domovih. Kratek čas, ki nam je ostal do poziva, je vsak izkoristil po svoje. Nekateri so si privoščili kratke, skromne počitnice, drugi pa so delali doma ali na polju. Nad nami pa je vseeno ždela skrb, skrb ob prvi zaposlitvi v življenju.

Lepega dne smo se na podlagi oglasa v časopisu vsi skupaj znašli na sekretariatu za industrijo. Tam so nam razdelili odločbe za delo ter nam z nekaj toplimi besedami zaželeli — srečno.

Tako se nas je tretjina celotnega letnika, skoraj trideset mladih tehnikov, po vojaško bi se temu reklo četa, znašlo v Litostroju. Litostroj smo takrat že vsi dobro poznali. Profesor, ki nas je poučeval o organizaciji dela, je bil osební prijatelj takratnega direktorja. Litostroj je vedno dajal za primer odlično organiziranega podjetja. V svojih predavanjih je pogosto jemal primere prav iz Litostroja. Med šolanjem je organiziral celo ogled tega industrijskega giganta, kar je bilo v tistih časih zelo težko. Danes pa vemo, da so podjetja na široko odprta vsem, ki jih notranost in ustroj tovarne zanimata.

V tistem času je bil Litostroj največje jugoslovansko podjetje. Bil je na začetku svoje razvojne poti, zato je potreboval mnogo delovnih ljudi — strokovnjakov iz vseh poklicev.

Zaradi velikega pomanjkanja konstrukterjev nas je takratna personalna služba veliko večino dodelila v konstrukcijo, kot se je takrat imenoval današnji projekti-biro. Konstrukcija je bila v prostori, kjer je danes plansko-terminalska operativna PTO.

Za takratne razmere je bila konstrukcija zelo velik prostor s prijetnim in obenem resnim delovnim okoljem. Prostor je bil

funkcionalen, prostoren, z lepo razporejenimi pisalnimi mizami in za konstrukterja nepogrešljivimi risalnimi deskami. V istem prostoru smo na eni strani imeli pred ognjem varen arhiv za originalne načrte, na drugi strani pa bogato tehnično knjižnico, dosegljivo v vsakem trenutku. Predvsem je za nas bila takrat knjižnica neprecenljive vrednosti, saj so bile arhivske omare, v katerih je danes približno 350.000 načrtov, popolnoma prazne.

Kot smo že omenili, nas je mnogo ostalo že od vsega začetka v konstrukcijskem oddelku, nekaj pa so jih le pritegnile proizvodnja, montaža in strojna obdelava. Delo je bilo za nas mlade konstrukterje zelo zanimivo, zato smo se z vso resnostjo lotili dela. Polni poleta smo se pod vodstvom starejših vodilnih konstrukterjev vključevali v delo. Vsak svoj načrt smo budno spremljali v celotnem procesu proizvodnje vse do montaže. Sodelovali smo z mojstri in monterji, se od njih učili, poslušali nasvete, vnašali novosti v načrte ter se nenehno izpopolnjevali. V vseh letih trdega dela, ki je bilo za nekatero bolj, za nekatero pa manj prijetno, saj smo pri svojem delu morali slišati marsikatero grenko, se je naša generacija prebila visoko v sam vrh vodilnih projektantov ter med vodje v proizvodnji.

Konstrukcijski oddelki je bil takrat razdeljen v dva dela — večjega — turbinskega in manjšega, ki je obravnaval konstrukcije splošne strojegradnje. Pridno in z vso vnemo smo sodelovali tako v proizvodnji kakor tudi v razvoju naše notranje organizacije, ki je temelj na rezultatih sodobne elektronske obdelave.

V vseh teh letih se je nabralo za debel roman zgodb in dogodivščin; prav vsak izmed nas bi lahko mnogo povedal. Prigoda je zanimiva predvsem za mlade, da bodo vedeli, kako je bilo pred leti, saj sta danes življenje in delo tako lepo urejena.

V prvem letu službovanja nas večina konstrukterjev še ni odslužila vojaškega roka. Po letu dni nas je okoli 30 do 40 dobilo nenadoma pozive vojaškega urada. Tako številčno izgubo bi si v tistem času podjetje le težko privoščilo. Vodstvo podjetja, direktor in sekretar, sta se trudila ter nas prepričevala, da bi službenje vojaškega roka odložili vsaj še za eno leto. Težko so nas prepričali, a še težje je bilo prepričati vojaške oblasti. V zadnjem trenutku pa so vendarle uredili to zadevo. Zaradi tega so morali celo v Beograd, kar je bilo v tistih časih zaradi pomanjkljivih prometnih zvez res zahtevno. Nekateri smo imeli že pripravljene lesene kovčke, nekaj pa jih je že čakalo na zbirnih mestih na transport. Najbolj hudo pa je bilo seveda tistim, ki so se morali vrniti iz edinic, saj so bili že ostrizeni, in to kar na golo ali »na balin«, kot smo temu takrat rekli.

Še celo leto smo nato sukali svinčnike — tuša takrat še nismo uporabljali — namesto da bi vadili z orožjem.

Mnogi izmed nas so med svojim službovanjem čutili vrzeli v znanju in izobrazbi. Poleg svojega rednega dela so se še dodatno spopolnjevali in so zaradi pravilne politike podjetja zapolnili

Sindikalisti Ljubljane so se pomerili v teku

Medtem ko so sindikalna tekmovanja v alpskih disciplinah že tradicionalna, pomeni 6. aprila na Soriški planini (kje drugje, seveda!) organizirana tekma v tekah prvi tak poskus. Priznati je treba, da je v celoti uspel, za kar gre nemajhna zasluga prav skrbno pripravljene tekmovalni progi, dobri organizaciji in razpoloženju, ki je doma le na planini.

Med okroglo 80 tekmovalci so se na vidnejša mesta uvrstili tudi nekateri litostrojčani. Tako je med moškimi nad 35 let zasedel Srečko Grošel 5. mesto, Vinko Udovič pa šesto. Med mlajšimi od 35 let je bil najboljši Marjan Lesar na 18. mestu, Rupnik, Škarabot in Klemen pa so se zvrstili od 22. do 24. mesta.

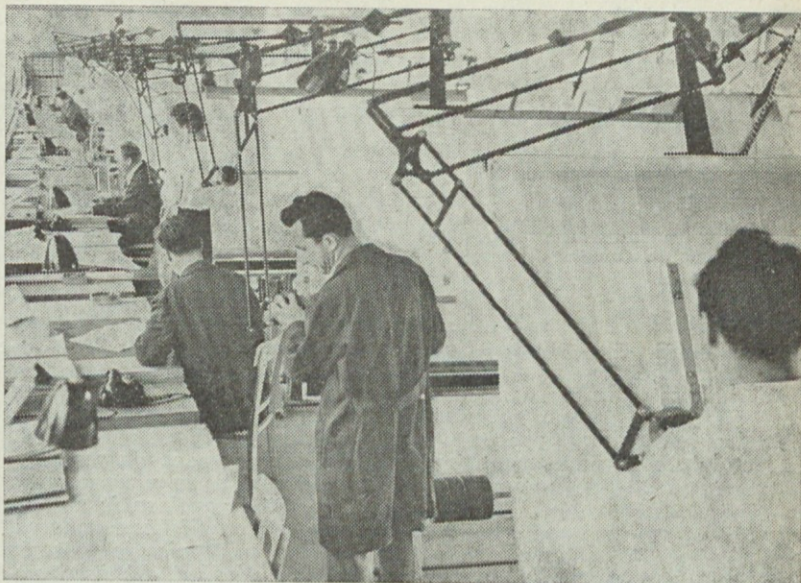
Kot ekipa je Litostroj med 10 moštvi zasedel 3. mesto — za IMP in univerzo.

vrzel ter diplomirali na visoki šoli.

Ob tej priložnosti se radi spominjamo tudi svojih sošolcev, ki so jih v začetku kariere plansko dodelili drugim podjetjem po Sloveniji. Ta so bila sicer že dokaj utečena, vendar so tudi imela bore malo strokovnjakov. Podobno kot mi so se tudi oni vsa ta leta trudili, delali ter se po svojih močeh vključevali v proces proizvodnje. Nekaj naših tovarišev je nadaljevalo pot v vzgoji kadrov, sedaj pa se udeležujejo kot znanstveniki na visokih šolah.

Takole po četrto stoletje se je prav zanimivo za trenutek ustaviti ter nekoliko razmisliti; seveda je potrebno usmeriti svoj pogled tudi naprej.

Zahvalili bi se radi sodelavcem in vodstvu, s katerim smo sodelovali vsa ta leta. Upamo,

da bo tako tudi v bodoče. Naši odnosi do dela in sodelavcev so bili in bodo vedno ostali taki, kot morajo biti v tako veliki or-

ganizaciji, kjer velja samo eno načelo — združeno kolektivno delo.

A. P.

Varnosti in nevarnosti

Glede na to, da imamo pri nas mnogo opraviti z različnimi plini, menim, da bi bilo nujno potrebno, da tiste, ki imajo opraviti s tem, kakor tudi druge, ki niso zaposleni neposredno pri tem delu, seznanim z nevarnostmi, ki obstajajo pri delu z jeklenkami, napolnjenimi s plini.

Da bi bralca čimbolj seznanil s temi nevarnostmi, sem povzel dele referata, ki ga je imel Leo Knez, dipl. ing., na seminarju Društva varnostnih inženirjev in tehnikov v Ljubljani (referat je izšel v brošuri »Problemi varnosti v plinski tehniki«).

Iz spodaj opisanih primerov bomo videli, da v plinski tehniki, glede na embalažo, ločimo tri vrste plinov, in sicer:

— komprimirane pod pritiskom 150 do 200 atm: zrak, kisik,

ali +15°) atm imajo potrošniki na voljo knjige in priročnike plinske tehnike, ki navajajo njihove litrske teže, iz katerih je izračunavanje prostornine zelo preprosto. V teh strokovnih knjigah so za vsak plin posebej prikazani tudi pritiski utekočinjenih plinov v razmerju do temperature.

Polne jeklenke komprimiranih plinov imajo pritisk 150 atm, izjemoma lahko pri nas tudi 200 atm (metan), parni tlaki utekočinjenih plinov so neodvisni

dušik, helij, argon, neon, vodik, metan in ogljikov monoksid,

— utekočinjene, ki imajo različne parne pritiskove, odvisne samo od temperature: ogljikov dioksid, klor, klorov vodik, dušikov oksidul (ali dušikov oksid), amonijak, žveplov dioksid, etan, propan, butan, vodikov sulfid in razni freoni,

— pod pritiskom raztopljene (15 do 16 atm +15°C): acetilen oz. dissous plin.

Odjemanje plinov iz jeklenk

Tehnične pline transportiramo in nabavljamo v jeklenkah, kontejnerjih in cisternah, kupujemo jih pa danes le po kilogramih.

Za preračunavanje njihove teže v prostornine pri stanju 0° (Atm

od količine teh plinov, ki se slučajno nahajajo v transportnih posodah, jeklenka polna dissous plina ima pri nakupu, v odvisnosti od zunanje temperature, tlak 15 do 20 atm.

Komprimirane pline odjemamo iz jeklenk zelo enostavno, in sicer tako, da odpremo njihov ventil. Ker pa tako velik pritisk, kot je 150 atm, ni niti koristen niti potreben, pritrdimo na ventile jeklenk reducirne ventile, ki reducirajo ali pomešajo pritisk na železno mero, obenem pa ga tudi avtomatično prekinjajo, seveda v primeru, ko plina več ne potrebujemo.

Ker pomeni odjem komprimiranega plina iz jeklenke in redukcija njegovega pritiska plinsko raztezanje, se jeklenka, predvsem pa oba ventila pri tem ohlajajo. Če iz fizike vemo, da mora plin pri svojem raztezanju opraviti neko delo, pri čemer se sprošča toplota.

Če je plin v jeklenki še nekoliko vlažen, se bo njegova vlaga v reducirnem ventilu izločala kot voda, ki utegne tudi zmrzniti, in tako celo zamašiti pretočne kanale. V takem primeru moramo ventil jeklenke in reducirni ventil malo ogreti s toplo ali vročo vodo, zato da tako nadomestimo uporabljeno ekspanzijsko toplota.

Zavedati pa se moramo, da ne smemo v nobenem primeru se-

grevati jeklenke s plamenom ali z žarečim železnim predmetom! Z odjemom komprimiranega plina bo njegov pritisk v jeklenki postopoma padal vse do ničle, a v njej bo ostalo le toliko plina, kolikor znaša prostornina posode.

Posode z utekočinjenimi plini ne smejo biti nikoli napolnjene prav do vrha, ampak smejo vsebovati le 85 do 90 % tekoče faze in nad njo 10 do 15 % plinaste faze. Ker je tekočina vedno spodaj, plin pa nad njo, bo skozi odprt ventil uhajal samo plin. Tudi njegov pritisk bo praktično vedno enak, saj bo iz tekočine sproti izhlapelo toliko plina, kolikor smo ga odvzeli jeklenki. Pri propanu, ki ga danes v veliki meri uporabljajo kot kurivo in v industriji, obrti in v gospodinjstvih, bo pritisk tudi pri temperaturi -10°C še vedno 2,6 atm kot nadpritisk, kar zadostuje, da plin tudi pri takem mrazu še vedno v zadostnih količinah uha-ja iz posode.

Pri čistem plinu butanu pa je parni pritisk že pri temperaturi 0°C enak zračnemu pritisku v jeklenki, torej ne more biti več nadpritiska, ki bi plin poganjal iz jeklenke. Ker dobavlja naša naftna industrija (INA) potrošnikom le mešanico obeh plinov v približnem razmerju 50:50 in ker je plin propan lažje hlapljiv kot butan, se nam prav lahko primeri, da ostane v posodi pretežno butan, ki pa ne daje več zadostnega nadpritiska, in tako v posodi ostane nekaj snovi, ki ni izhlapela. V takem primeru si lahko pomagamo tako, da jeklenke malo segrejemo z vročo vodo, s čimer se parni pritisk butana takoj poveča.

Tudi jeklenke z utekočinjenimi plini se pri odjemalecu plina ohlajajo, in to zato, ker se toplota ne uporablja samo zaradi plinskega raztezanja, ampak predvsem kot izparilna toplota. Le-ta znaša pri propanu 90,5 Kcal/kg, pri butanu pa 92 Kcal/kg za temperaturo 0°C.

Pri manjših odjemih si jeklenka izparilno toplota sama jemlje iz okolice in se pri tem še sama lahko tudi ohlaja, pri večjih odjemih pa je treba to izparilno toplota plinski posodi dovajati ali z vročo vodo ali pa s primernim električnim grelnikom.

Odjem raztopljenega acetilena kot dissous-plina je prav tak kot pri komprimiranih plinih. Tudi dissous-plinske jeklenke se med odjemom plina ohlajajo, pri tem pa je treba upoštevati še eno posebnost. Plin, ki je raztopljen v acetonu, zato da bi zapustil svoje topilo in se skozi številne pore porozne mase prebil do ventila, potrebuje določen čas. Zato obstaja pravilo, da lahko iz normalnih 40-litrskih jeklenk odjemamo največ 1000 litrov plina na uro. Če ga potrebujemo več, moramo več jeklenk spojiti vzporedno, tako da se istočasno izpraznjujejo.

ing. Ivan Šavor

Tone Svetina: UKANA

Prav v dneh, ko poteka v Ženevi evropska konferenca o varnosti in sodelovanju, kjer je govor med drugim tudi o nedotakljivosti evropskih meja, so se v Italiji odločili za nam popolnoma nerazumljivo in lahko rečemo celo sovražno dejanje. Dan pred formuliranjem načela o nedotakljivosti meja je italijanska vlada izročila Jugoslaviji noto, kjer je izrecno rečeno, da se jugoslovanska suverenost nikoli ni razširila na italijansko ozemlje, označeno kot cona B neuresničene Svoobodnega tržaškega ozemlja, s čimer jugoslovansko ozemlje omenjujejo in ga obravnavajo kot italijansko ter vladi SFRJ oporekajo pravico, da postavlja obmejne napise na ozemlju, ki ji po mirovni pogodbi in spomenici o soglasju pripada.

Od podpisa pogodbe o miru v Italijo je minilo že več kakor 25 let, 20 let pa je minilo od podpisa londonskega memoranduma, s katerim je bilo dokončno rešeno tako imenovano »tržaško vprašanje«. Na podlagi teh spoznanj je bila dokončno določena meja med Jugoslavijo in Italijo. Državi sta uveljavili popolnoma enake suverene pravice, vsaka na ozemlju, ki ga je dobila. V vseh teh letih se je naša država trudila za najboljše odnose z zahodno sosedo in s svojo politiko venomer dokazovala privrženost načelom suverenosti, nevmešavanja in ozemeljske nedotakljivosti.

Dobro se zavedamo, koliko gorja prinašajo prav oboroženi spopadi in vojne, ki izbruhnjo tudi zaradi nepravilnih in neutemeljenih zahtev po ozemlju sosedov; vsi vemo, kakšne in kolikšne žrtve so naši narodi dali med zadnjo svetovno vojno, ko smo si s krvjo in smrtjo najboljših sinov in hčera naše domovine pridobili mnogo več, kot so nam kasneje dodelili po krivičnih in enostranskih pogodbah, katerih tvorci so bile velesile. Še v času naše narodnoosvobodilne revolucije smo si postavili načelo »Tujega nočemo, svojega ne damo«. Zato ni sile ali velesile na svetu, ki bi nas lahko ustrašovala v taki meri, da bi na to pozabili ali da bi celo to načelo zatajili.

Da bi litostrojčani čimbolj po doživeli tiste slavne dni, ko smo si priborili del domovine, za katerega sedaj z ene strani meje trde, da je njihov, smo vzeli v roke eno najbolj branih knjig na Slovenskem, knjigo Toneta Svetine »UKANA«, in za naše bralce izbrali naslednji odlomek:

Na obrobje kamnite Otlice je sijalo sonce. Drevje je zazelenelo, trave so obrastle granatne lijake, kmetje so se lotili obnavljanja požganih domov in življenje se je znova rojevalo.

Od sedla na Colu do mej Trnovskega gozda proti Soči so nastopile brigade obeh divizij in gonile Nemce z zavzetih položajev. Njihov cilj je bil znova osvoboditi Trnovski gozd — odskočno desko za napad na Trst in Gorico.

Komandant korpusa podpolkovnik Borštnar se je vzpel na rob skalovja, od koder se je skalna pregraja skoraj navpično pogrezala v Vipavsko dolino. Pogled mu je zdrsnil na Kras, od koder je v valovih prihajalo bobnenje topov: prihajala je IV. armada jugoslovanske vojske. Za črto soparnih meglic je slutil morje in Trst.

Korpus si je že opomogel, začelile so se rane, ki mu jih je zadala nemška ofenziva. Ponovila se je že nešteto krat ponovljena igra — z obema divizijama so se vrnili tja, od koder jih je sovražnik vedno skušal izriniti, pa jih ni nikoli izrinitil.

Kdove koliko krogov so že napravili!

V globeli pod njim je stala borna hiša, okoli nje pa je bilo privezanih nekaj konj. Sklical je bil štaba obeh divizij, da bi se pogovorili o zadnji, najtežavnejši nalogi. General Kveder mu je iz glavnega štaba slovenske vojske naročil, naj takoj zasedejo izhodiščne položaje za vdor v Trst in Gorico.

Nemški štabi so bili zelo presenečeni, ko je IX. korpus, na katerega niso več resno računali, prešel v protinapad. Major Pemc je s svojo divizijo vrzel Nemce iz Trnovskega gozda proti Soči, kapetan Cene Bavec pa je s 30. divizijo pregnal Nemce, četnike in domobrance z Otlice, Predmeje in Sinjega vrha. Ob podpori topništva in letalstva so gonili razbite in demoralizirane kolone

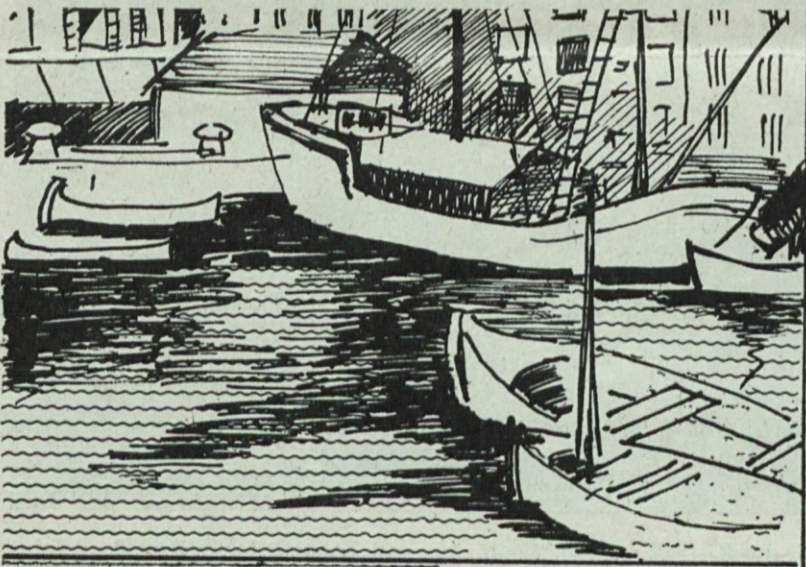
sovražnikov v dolino. Tu in tam je še pokalo, tudi kakšna mina se je še raztreščila.

Borštnar je vedel, da se pričinja velika bitka in nevarna igra za Trst. Posvetoval se je s člani slovenskega partijskega vodstva. Slovensko primorje je postalo razbeljena ploščad. Vrtinec nasprotujočih si interesov je bil čedalje bolj zaskrbljujoč. Kdo bo prišel na vrh? Kdo bo utonil? Kdo bo koga ukanil in kdo bo izigran in prevaran?

Šef obveščevalnega centra major Strela mu je poročal o skrivnih pogajanjih četniških vojvod z Nemci. Predali bi jim Trst, kjer bi počakali na Angleže, in skupno z njimi zajezili komunistično prodiranje na zahod. Izvedel je, da so še pred ofenzivo na korpus sestavili v Postojni nekakšno vlado, kateri naj bi predsedoval srbski patriarh Gavril, zunanji minister bi bil Ljotić, notranji — general Rupnik, minister vojske pa »gorski car« general Draža Mihailović. Ta klika naj bi vpliv zahoda tudi z vojaško silo potisnila daleč na vzhod in — če ne bi šlo drugače — prepolovila bivšo državo.

Člani angleške misije niso ničesar prikrivali. Odkrito so povedali, da bodo njihove enote zasedle del Julijske krajine in da potrebujejo Trst kot pristanišče in strateško bazo.

Da je to prekletstvo resnično, je korpus izkusil na lastni koži.

Po ofenzivi je bila pomoč zahodnih zaveznikov nekoliko izdatnejša, vendar samo v hrani. Niso pa pošiljali dovolj municije in orožja. Iz letal so metali le toliko municije, da je je bilo za sproti.

Na korpusu so doumeli, da je slovenski narod spet kamenček med kolesjem velikih sil, drobiž za poravnavo računov velikih... Prav tako kot v prvi svetovni vojni, ko so Angleži plačali Italiji izdajo s Primorsko in dali Avstrijcem Koroško...

»Ali moramo mali narodi res umreti? S kakšno pravico si nas veliki dele med seboj kot zveri plen? Ali na svetu res vlada samo pravica sile? Kako tragično je pripadati malemu narodu. Kot bilka je v gozdu dreves,« je z grenkobo v srcu razmišljal Borštnar in se spomnil pogovora s šefom sovjetske vojske podpolkovnikom Ribačenkom in korpusnim komisarjem podpolkovnikom Rudijem. Bilo je neke brezupno temne noči, ko so Nemci strnili obkolitev. Sovjetski oficir je bil nevoljen, ker se štab korpusa ni maral odlepiti s Trnovske planote. Ko so mu razlagali smisel te svoje taktike ter da sta zanje Trst in Julijska krajina življenjskega pomena, je rekel:

»Ne razumem vas. Mar se boste dali zato tudi vsi pobiti? Saj smo že dosti sestradani! To ni odvisno od vas! Vse vaše žrtve

bodo zaman. Trst je Stalin obljubil Togliattiju! Je torej vredno prepustiti se uničenju?« Zelo so bili razočarani nad to izjavo. Če je Stalin obljubil Trst Togliattiju, kdove komu ga je obljubil Churchill?

»Toda vsem nakljub si bo pisal narod sodbo sam, kot je dejal Cankar — ne bo mu je pisal ne frak in ne talar... pa tudi velike sile mu je ne bodo kar tako, kot si mislijo...«

Ves je bil vznemirjen. Ze dopolne med bojem so mu prinesli radiogram glavnega štaba slovenske vojske, s katerim mu je Kveder ponovno sporočal:

»Od vrhovnega komandanta maršala Tita smo prejeli naslednje povelje: Ukažite IX. korpusu, da se razporedi okoli Trsta in da že sedaj začne uvodne boje za Trst. Glede na to preklicujemo vse odredbe, ki niso v duhu maršalovega ukaza. Delujte hitro in se povežite s IV. armado.«

Torej se je Tito odločil osvojiti Trst z bojem, s silo. Prehiteli bodo Angleže, ki so še globoko v Italiji. Zasedli bodo zahodne meje, tiste, ki so jih že zarisali s krvjo!

Borštnar je s skrbjo spremljal obveščevalna poročila, da v Italiji nemška fronta razpada in da Angleži naglo prodirajo.

Najprej je skušal sam v sebi razčistiti vprašanja in dognati, kaj mora storiti in kako. Pri tehtanju vsakega kritičnega položaja je hotel biti sam, da je temeljito razmisli, preden je stopil pred štab s svojimi predlogi in izrekel končna povelja. V izbi je našel oficirski zbor. Načelnik štaba podpolkovnik Kajtimir se je pogovarjal s komandati divizij in načelniki štabov o položajih brigad.

Borštnar je kljub zaskrbljenosti kazal veder obraz in prijateljsko stisnil roko vsem po vrsti.

Pokažimo, da smo vredni zaupanja vodstva. Pojdimo smelo naprej vse do morja! Ne ozirajmo se na sovražnika in ne na žrtve!»

Potem je Kajtimir razdelil povelje korpusne štaba za obe diviziji. Trideseta divizija naj bi prodrla na Kras in skupno s IV. armado vdrla v Trst, takoj ko se bo tam začela vstaja.

Enaintrideseta divizija naj bi prodrla do Soče ter zavzela Gorico in Trst.

Komandant je odredil takojšen odhod brigad.

Major Strela je opozoril poveljnike divizij, da je Vipavska dolina polna četnikov. Civilisti, ki so uhajali iz doline, so povedali, da se vale velikanske kolone proti Soči. Po vaseh da pobirajo prebivalce, žene, otroke in starce, ki morajo hoditi ob bokih kolon, da jih krijejo.

Poveljniki so odšli. Borštnar, Kajtimir in Rudi pa so se vzpeli na rob. Od tod so gledali, kako se Bazoviška brigada spušča po vijugasti poti skozi skalovje v dolino. Začelo se je zadnje dejanje. Topovi na vzhodu so zdržema bobneli.

Sprejeli so radiogram, da je IV. armada pri Ilirski Bistrici v silovitem manevru prebila fronto

97. nemškega armadnega korpusa generala Küblerja, na mestu, kjer so jo branili četniki.

Nebo, razpeto od gora do morja, je bilo kot okrvljena ponjava. Zrak je bil gost in nabit z duhom po eksplozivju.

Zazrli so se proti morju in ugibali, če jim bo uspelo prehiteti Angleže. V eni izmed idrijskih grap je korpusni štab pustil »zakonspirirano« angleško vojno misijo. Angleški obveščevalci so si že opomogli. Spet so jedli čokolado, mesne konzerve in riž, kadili cigarete ter pili viski. Veseli so bili, da so na varnem, medtem ko se brigade otepajo Nemcev. Ni jim bilo treba na pohod in v nove boje. Nič niso vedeli, da so jo brigade mahnile nad Trst.

Tekma se je začejala. Kruto, mrzlično in brezobzirno... Borštnar je bil v sebi trden ko takrat, ko je vodil korpus v preboj iz obroča. Zdaj je šel korpus v napad na sovražnika, ne vedoč, s kakšnimi silami se bo spopadel. Toda noben narod se ne sme izogniti prvi bitki, če hoče dobiti zadnjo. »Nemcem se nismo izognili v Dražgošah, pa se jim tudi v Trstu in Gorici ne bomo!« si je dejal.

Protestno zborovanje

Za nami so že skoraj tri desetletja, odkar so se končali najbolj kruti dogodki v zgodovini človeštva — druga svetovna vojna. Danes, po toliko letih, se nam zdi že misel na ogromne človeške in materialne žrtve strahotna. Zato ne bomo nikoli pozabili, kdo je takrat uničeval cele narode, kdo je bil okupator in kdo je izvajal genocid nad človeštvom. Videti je, da so kali in miselnost takih skupin in organizacij še marsikje prisotne, kajti danes, ko si večina človeštva želi miru in blagostanja, se še zmeraj — zdaj tu, zdaj tam — v svetu kot eksplozija pojavi pohlep po tujem ozemlju ali narodu.

Tudi zadnje dni smo pričali večkrat ponovljenemu rovarjenju proti Jugoslaviji. Nota italijanske vlade je pravzaprav dejanje iredentističnih krogov Italije, ki še zmeraj računajo na neko razmejevanje med Italijo in Jugoslavijo. Vsaka beseda o mejah je danes, po toliko letih od londonskega sporazuma, čisto izzivanje in grobo kaljenje sicer dobrih sosedskih odnosov.

Zadnje dni iz dneva v dan poslušamo proteste vse Jugoslavije, posebno pa delavskega razreda, kajti ta se najbolj zaveda; kaj pomeni svoboda nekega naroda in kaj pomenijo za nas pridobitve revolucije. Vsi ti protesti po Jugoslaviji in tudi današnji naš še enkrat svarijo in dokazujejo, kako trdni in enotni so jugoslovanski narodi.

Nihče v svetu ne more in ne bo nikoli z nobeno noto skalil naše trdne volje, ki smo jo že zdavnaj pokazali vsem, ki so kakorkoli merili naše meje ali preštevali naše narode.

Zato mi, delavci Titovih zavodov Litostroj, na svojem zboru dne 26. marca 1974 odločno protestiramo proti nepravilnemu ravnanju italijanske vlade in vseh tistih, ki so s tem dejanjem kakorkoli povezani.

Izražamo našo najodločnejšo podporo, solidarno z vsemi jugoslovanskimi narodi in narodnostmi, Zveznemu izvršnemu svetu za pravično in dokončno ureditev vprašanja meje z Italijo v skladu z znanimi jugoslovanskimi miroljubnimi stališči in politiko.

ZBOR DELOVNIH LJUDI TZ LITOSTROJ

SORICA '74

MINULA ZIMA JO JE KREPKO ZAGODLA NAŠIM SMUČARJEM. ZAMAN SO SE OZIRALI V NEBO IN ČAKALI NA SNEG. NI GA BILO V DOLINO IN SLOVITA ZIMSKOŠPORTNA SREDIŠČA SO OSTALA PRAZNA.

PRAV V TEH IZJEMNIH VREMENSKIH RAZMERAH PA JE NAŠA SORIŠKA PLANINA POKAZALA VSE SVOJE ODLIKE. GLAS O NJENIH ODLIČNIH SMUČIŠČIH JE SEL NAOBKROG BOLJ, KOT ČE BI NAJELI ZA NJENO SLAVO KOPICO PLAČANIH AGENTOV. NI GA KRAJA, V KATEREM BI BILO PRETEKLO ZIMO TOLIKO SMUČARSKIH TEKMOVANJ KOT PRAV NA TEJ LEPI PLANINI. NOVI IN NOVI OBISKOVALCI SO SE NAVDUŠEVALI NAD IZREDNIMI SMUČIŠČI, DOMAČNOSTJO IN LEPOTO PLANINE TER POSTALI NJENI PRIJATELJI.

Tudi na XII. srečanju litostrojskih smučarjev v začetku aprila se je poleg starih znancev planine zbralo precej novih. Sicer pa je letošnje srečanje pomenilo prav poseben praznik, saj je bilo organizirano kot prvi stik članov organizacij združenja podjetij strojegradnje. Sicer pa — poskusimo posredovati nekaj zanimivosti še širšemu krogu bralcev.

SNEG JE — SNEGA NI

Cesta kopna — dostop z motornim vozilom do planinskega doma — res ugoden podatek za odločitev.

Gremo.

»Mar boste smučali po travi?«

»Če ne bo šlo drugače...«

Za Robom — ovinek ali dva višje — pa se že pokaže. Bel je in tak, kot smo ga vajeni. Dovolj ga bo tudi brez planiškega snežnega topa in cementa!

Kje so tisti časi, ko smo gazili celec do pasu, da smo se pretolkli na planino, oskrbljeno z nekaj domače hrane in s tistim, kar smo pritorovali na plečih? Pa je bila kočja vedno polna in tekmovalje ob vsakem vremenu.

Spomin na tiste dni je botroval pozdravu, ki ga je vseboval telegram sicer aktivnih članov garaške skupine Ota in Silva, poslan izpod Mount Kenye. Hvala za vajine dobre želje, fanta, povezale so nas.

Prvi predtekmovalki čakata na startno povelje

»5-4-3-2-1-smuk...« Široko so odprta vrata slaloma

MARIJAN NAJDALJ

Na skakalnici, pricementirani tako rekoč v kopni breg, se je začelo. Zdi se, da Klemenu lanska delitev prvega mesta nikakor ni šla iz glave, kajti že s prvim skokom je odrinil kar v »poden«. Tako je superiorno spet ostal najdaljši in prvi.

Seštevek dveh skokov je dal naslednji vrstni red:

1. Marijan Klemen, 35,5 m
2. Janez Hafner, 34,5 m
3. Dušan Škarabot, 32 m

Zanimivo, da vsi trije izhajajo iz TOZD SSP — mar to pomeni, da je ta od vseh najdalj v zraku...

KDO BO HITREJSI

Neverjetno zagrizen boj se je vnel na 3 km dolgi tekaški progi, ki so jo nekateri na večer prvega tekmovalnega dne tekli že četrtri isti dan (za mestno prvenstvo dopoldne 2 ali 3 kroge!).

Zdi se, da je tako ogrevanje najbolj koristilo prav najstarejšemu, ki je povsem nepričakovano pridrsel v cilj z najboljšim časom.

1. Srečko Grošel, SSP, 8.44,7
2. Alojz Rupnik, FI, 9.00,1
3. Vinko Udovič, PI, 9.09,9

Po lanski »dekliski pomladi« smo letos pričakovali v teku množično udeležbo žensk — žal, na startu ni bilo niti ene. Priznati pa je treba, da so zato toliko bolj vneto sodelovale pri spodbujanju in delitvi čaja tekmovalcem, kar tudi ni od muh.

VELESLALOM V SONCU

Res lep dan se je naredil, ko je prizadevni Ludvik s svojimi pomagači količil in markiral tekmovalno progo.

»Vražje hitro bo šlo!« — »Če ne bo popustilo!«

Tekmovali so v eni tekmi: tako za prvenstvo združenja podjetij strojegradnje, litostrojsko prvenstvo in še prvenstvo šole (ICL). Poleg ugodnega presenečenja, ki ga predstavlja uvrstitev naših tekmovalcev, je posebej pohvale vreden nastop treh deklet, Mire, Irene in Marte, ki so progo prevozile brez padca, kar priča, da le-ta ni bila samo za kamikaze.

Omeniti velja tudi mlado predvoznico Ksenijo; naj zvedo poleg očka tam v Kamburu tudi drugi, da bi se s svojim časom uvrstila na 5. mesto!

Zmagal je z veliko prednostjo aktivni tekmovalci iz Trbovelj Srečko Forte v času 45,0 sek. pred svojim rojakom Leopoldom Jeretom, 48,2 sek.

3. Branko Sršen, FI, 49,3
4. Janez Hafner, SSP, 49,7
5. Nace Giacomelli, FI, 50,9
6. Janez Zupančič, SSP, 51,0
7. Dušan Škarabot, SSP, 51,1

Prvo mesto med učenci ICL je dosegel Janez Poljanšek pred Lampičem in Tavčarjem. Njegov čas 53,8 sek. pomeni v litostrojski uvrstitvi deveto mesto, v skupni pa delitev 15. do 16. mesta. Lep napredek!

ZLATA SMUČKA SPET SRSEN — EKIPNO PA SSP

Zagrizen boj med deseterico, ki je nastopila v vseh treh panogah, je spet odločil zase lanski najboljši — Branko Sršen. Brez dvoma pri tem največ velja točka iz veleslaloma, saj jo je osvojil kljub zadnji štartni številki. Drugo mesto si je priboril Dušan Škarabot, tretje pa Marijan Klemen.

Grošel, Klemen, Hafner in Škarabot pa imajo zasluge, da je veliki prehodni pokal od lanskih zmagovalcev finalistov prišel v roke SSP, kar gotovo ne bo brez pomena in spodbude za nadaljnji razvoj rekreacije v tej organizaciji združenega dela. Finalisti so bili drugi, PI pa tretji — več jih ni bilo!

ZA KONEC — VSI NA TRIM

Tistih 30 tekmovalcev, ki so s smučmi v roki stekli do prve ovire na posebej pripravljene trim progi — je poleg zabave le imelo nekaj več od vsega kot pa gledalci, ki jim je ostal samo smeh. Priznati pa je treba, da je šlo presneto zares, saj so bile časovne razlike minimalne. Pa povejmo še, da je tokrat vse naloge na progi uspešno premagala tudi mala Nastja ter porabila za to komaj trikrat več časa kot najhitrejši udeleženeec.

RAZGLASITEV — KOLAJNE — NAGRADE

Elastična sodniška komisija je izračunala rezultate ekspresno, tako da je še pred napovedano uro predsednik sindikata Franc Krajnc na ploščadi ob domu začel z zadnjo točko — razdelitvijo priznanj. Kot na olimpiadi ali svetovnih prvenstvih so se zvrstili na zmagovalnem odru najboljši — vse pa so čakale še nagrade. Nad njimi je zagospodaril žreb; postregel je z nekaj prav zanimivimi in smeha vrednimi vložki.

Zatem je planina kar kmalu potihnila. Vozilo za vozilom se je zvrstilo v kačo, zvijajočo se po ostrih ovinkih v dolino. Tu in tam se je katero ustavilo na robu ceste — da vzame za spomin še droben smehljaj s planine: šopek trobentic z brega, vejico resja izpod macesnov, pogled proti Robu, žarek sonca v očeh...

Pot se spušča v dolino in jutri bo spet delovni dan...

ETO

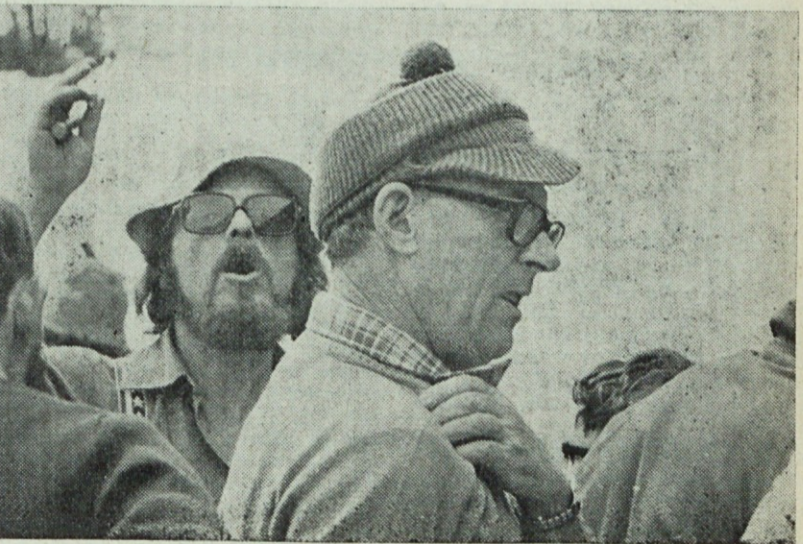
Mestno prvenstvo v teku je bilo izvedeno v velikem slogu, kjer pa brez ELANA seveda ne gre

Nova pridobitev planine

Pokal je naš, posnetek pa rahlo pomanjkljiv, žal mu tudi »nartalas« ne more pomagati

Doktor je zadovoljen, saj so vse kosti ostale cele (Kar se je dogajalo na Soriški planini, foto: Jaka Jeraša)

Kje bomo letos letovali?

Za letošnje dopustniško sezono je pripravljeno pestrejšje letovanje kot v preteklih letih. Kljub znatno višjim stroškom obratovanja v naših in najetih počitniških domovih, bo podjetje tudi letos omogočilo našim de'avcem, da bodo prebili nekaj prepotrebni dni od-dihne na morju ali v planinah.

Člani kolektiva in njihovi svoji bodo kot doslej lahko letovali v Fiesi, Mošeniški Dragi, na Soriški planini in na otoku Rabu. Za letovanje v Podgori pri Markarski, razgovori še niso ugodno končani. Lastniki šotorov bodo lahko organizirano in ceneno taborili v prelepem Poreču, kjer nam bo »METALNA« iz Maribora odstopila nekaj mest.

Cene, ki ne bodo pomembno višje od lanskih, ter druge podrobnosti bodo objavljene ob razpisu prijav za letovanje. Zato ob tej priložnosti opozarjamo člane kolektiva le na nekatera, sicer pa že znana pravila:

Pri razporejanju interesentov v počitniške domove in dodelitvi sob veljajo določila, ki jih je sprejel Izvršni odbor sindikalne organizacije podjetja.

Prednost pri razporeditvi imajo naslednji:

- Prijavljenci, ki dalj časa niso izkoristili regresa v naših počitniških domovih.
- Osebe, ki delajo na zdravstveno ogroženih delovnih mestih.
- Delavci, ki imajo kolektivni dopust.
- Starši, ki imajo šoloobvezne otroke.

Poleg omenjenih kriterijev bomo upoštevali tudi čas zaposlitve v našem podjetju.

Posebne želje glede časa in kraja letovanja bomo upoštevali v okviru možnosti.

Razporejanje interesentov po domovih in sobah bomo opravili po 15. maju, zato imajo vse prijave, prispele do tega dne, enako

veljavnost. Po tem datumu prijave prijave bomo upoštevali le, če bo v domovih prostor.

Vsak interesent mora najkasneje 14 dni pred nastopom letovanja vplačati celotni znesek penzionskih uslug. Če tega zneska ne pošljete do določenega roka, bo prijava razveljavljena.

Z vplačilom štejemo prijavo kot dokončno, nepreklicno in obvezno za obe strani.

Kdor predvidenega letovanja ne izkoristi in ga vsaj 10 dni pred rokom oziroma nastopom ne objavi, dobi povrnjeno le 50 % vplačanega zneska. Izjema je le odjava zaradi dokazane višje sile.

Za prevoz v domove in nazaj mora poskrbeti vsak sam. Vsak nov gost se mora takoj po prihodu javiti v sprejemni pisarni doma zaradi prijave. Predložiti mora napotnico in osebne izkaznice odraslih, ki so vpisani na napotnici.

Ce gost prekine letovanje in tako ne izkoristi vseh plačanih penzionov, nima pravice do povračila za neizkoriščene dneve.

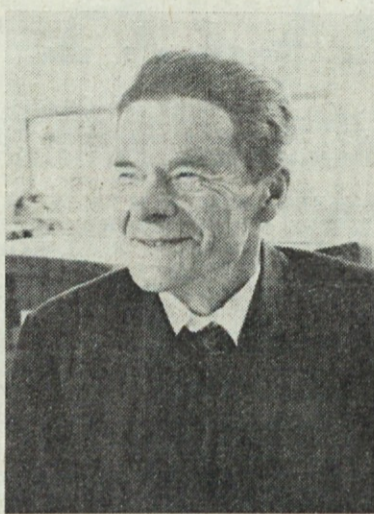
Vsi člani, ki želijo izkoristiti svoj dopust v naši organizaciji, naj izpolnijo prijavnice, ki jih dobijo v tajništvu svoje enote.

Prijavnice morajo biti natančno izpolnjene, v nasprotnem primeru jih ne bomo upoštevali.

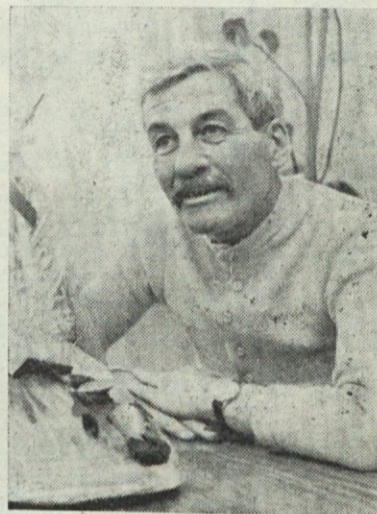
Vsem dopustnikom se za razumevanje zahvaljujemo ter jim želimo obilo lepega vremena in prijetno počutje.

K. S.

Odšli so v pokoj

3. marca 1974 je odšel iz podjetja Jože MEHLE, bil je invalidsko upokojen. V Litostroju se je zaposlil 18. februarja 1964 in je delal v režijski mizarni kot priučen tesar.

6. aprila 1974 je odšel v pokoj Rudi TERČELJ, gradbeni referent v ZSE. Pri nas je bil točno 10 let in 6 dni.

Sedem elektrarn na Dravi

Energetska kriza je v zadnjih mesecih preteklega leta, tako kot vso Jugoslavijo, prizadela tudi republiko Hrvaško. Vzburila je širok odmev v vsem časopisju in tako je Privredni pregled iz Beograda objavil članek o reševanju energetske krize v Hrvaški pod naslovom: »Sedem elektrarn na Dravi«. Članek objavljamo nekoliko skrajšan.

Zadnji trije meseci preteklega leta so potekali v znamenju redukcije električnega toka predvsem v gospodarskih organizacijah. Prav v tem obdobju je nivo akumulacijskih jezer najnižji in tako distributerji in proizvajalci električne energije niso mogli prav nič storiti, da bi gospodarstvu priskočili na pomoč. Morda bi za skrajno težaven položaj, v katerega je zabredlo hrvaško go-

spodarstvo, lahko našli vzroke tudi v tem, da ta republika nima zgrajenega prenosnega sistema daljnovodov. Pomanjkanje električne energije gre tako daleč, da npr. na območju gospodarske zbornice v Bjelovaru ne more dobiti nobeno podjetje soglasja za razširitev kapacitet, če le ugotove, da bi s tem porabili več električne energije kot doslej.

Da bi kar najhitreje in najbolj gospodarno rešili probleme, ki jih je povzročila energetska kriza, so gospodarstveniki sklenili, da bodo skušali čimbolj izkoristiti Dravo, reko, ki ima največ vode tudi takrat, ko v akumulacijskih jezerih vode skorajda zmanjka. Strokovnjaki so izračunali, da bi Drava v svojem toku skozi Hrvaško lahko dala energetske moč 388 megavatov, letno pa bi lahko dajala 2113 milijonov kWh električne energije. Po drugi strani pa prav Drava vsako leto poplavlja, tako da je samo v letu 1965 in 1966 povzročila več deset milijardno škodo.

Prejšnji mesec so se strokovnjaki skupno s predstavniki prizadetih občin dogovorili za daljnosežen načrt gradnje elektrarn na Dravi.

Sistem hidroelektrarn predvideva gradnjo sedmih elektrarn. To so HE Varaždin, Čakovec, Dubrava, Djurdjevac, Barč, Moslavina in Osijek. Hidroelektrarna Varaždin naj bi bila dokončana v prvem trimesečju prihodnjega leta, takrat naj bi tudi pričeli delovati agregati, za HE Čakovec je izdelan že idejni projekt, za HE Dubrava in za HE Djurdjevac so že podpisali pogodbo za naročilo za izdelavo idejnega projekta, za HE Barč, ki naj bi bila v neposredni bližini Virovitice, pa imajo osnovno rešitev, medtem ko bodo za HE Moslavino in HE Osijek šele pričeli izdelovati idejno in osnovno rešitev. Celotni sistem hidroelektrarn na Dravi naj bi vsaj po dosedanjih predvidevanjih stal okoli pet milijard dinarjev, kar je precej manj od škode, ki jo povzroče skoraj vsakoletne poplave Drave.

Končni vrstni red:

- RTV 28 točk
- Litostroj 24,5
- Avtomontaža 23,5
- Izvršni svet 22,5
- Pavel Morgan 21,5
- UJV 19,5
- Železničar 17,5
- Pionir 11 točk

Na svečanem zaključku so bile razdeljene najboljšim ekipam nagrade in diplome.

Meseca februarja je bila v Ljubljani redna skupščina Šahovske zveze Slovenije, ki se je udeležil tudi naš predstavnik. Za uspešno in dobro delovanje smo prejeli pismeno in javno pohvalo.

IVKO

JUBILEJ

V tem mesecu slavi visok jubilej — 60-letnico naš sodelavec tov. Rihard Mužič, vodja poslovnice za kooperacijo individualnih proizvodov nabavnega sektorja. Je zvest litostrojčan od 15. 3. 1950. leta.

Zaradi uspešnega dela na svojem delovnem mestu je bil večkrat izvoljen v samoupravne organe, kjer je zelo aktivno deloval. Leta 1972 je bil ponovno izvoljen za predsednika sveta delovne skupnosti.

Razgibano delo pri kooperacijskih poslih in številni kontakti z ljudmi v tovarni in izven nje so ustrezali vitalnemu karakterju našega jubilanta.

Ob visokem jubileju mu iskreno čestitamo in želimo še veliko zdravja in osebnega zadovoljstva, ter se mu za njegovo prizadevanje pri uveljavljanju samoupravljanja in samoupravnih odnosov zahvaljujemo.

Samoupravni organi in družbeno-politične organizacije DS SSP

ŠAH

ŠAHISTI LITOSTROJA DRUGI NA SINDIKALNEM EKIPNEM PRVENSTVU LJUBLJANE

V mesecu marcu je bilo končano sindikalno ekipno prvenstvo v šahu za prvenstvo Ljubljane. Naj ob tem poudarimo, da je bilo to doslej že sedemindvajseto po vojni. Nastopilo je 46 sindikalnih ekip s skupno 170 igralci; tako spada ta prireditev med naše najbolj množične in tradicionalne šahovske prireditve v Sloveniji. Nastopajoče ekipe so bile po jakostni lestvici uvrščene v šest lig. Zadnje uvrščeni ekipi bosta naslednjic nastopali v nižji ligi, medtem ko sta se prvouvrščeni ekipi uvrstili v višjo ligo; prvouvrščene tri ekipe pa imajo pravico nastopa na republiškem sindikalnem prvenstvu.

Naša ekipa, ki že vsa leta zelo uspešno nastopa v prvi ligi, tudi tokrat ni razočarala. Po težkih in dolgih borbah je dosegla odlično drugo mesto. S tem je dala slutiti, da bo tudi letos na republiškem prvenstvu, ki bo meseca junija, resno posegala po najvišjih mestih. Naše podjetje so zastopali šahisti: Lorbek, Mušič, ing. Janjič, ing. Lagudin, Kobler in ing. Vujošević. Najboljši uspeh so dosegli ing. Lagudin, Mušič in ing. Janjič.

NATEČAJ

Planinsko društvo Litostroj razpisuje natečaj za najboljše diapozitive s posnetki litostrojске kočice na Soriški planini — poleti. Diapozitivi naj bodo v velikosti najmanj 6x6 cm. Posnetke pošljite tovarišu Štefanu Cankarju v PRS, telefon 551. Pri njem dobite tudi vse informacije.

Razpis velja do 15. maja 1974. Za najboljše diapozitive je planinsko društvo namenilo naslednje nagrade:

- nagrada 300 din
- nagrada 200 din
- nagrada 100 din

Energetska kriza

V zadnjih mesecih pesti skoraj vse evropske države pomanjkanje energetskega virov pa tudi naftna kriza jo je gospodarstvenikom grdo zagodla. Mnenja smo, da bo naše bralce predvsem zanimalo, kako je z energijo pri nas, zato smo iz Dela ponatisnili vest z naslovom »Energije vse bolj primanjkuje«, ki jo je ta časnik objavil 6. aprila 1974.

Po vojni je v Sloveniji vse do leta 1960 hitro naraščala proizvodnja energije in je bila ves čas večja od potreb, ki so v tem obdobju prav tako zelo hitro naraščale. Vse do leta 1964 je Slovenija elektriko izvažala. Presežki električne energije so znašali v Sloveniji 1951. leta 270 milijonov kilovatnih ur, leta 1960 so znašali 760 milijonov kilovatnih ur ter v zadnjem letu, ko so še bili presežki, 350 milijonov kilovatnih ur. Večino teh presežkov je Slo-

venija dobavljala drugim republikam, manjši del pa je izvozila. Po letu 1963 se je položaj obrnil, tako da je v letih 1964 in 1965 večino toka, ki ji je manjkalo, Slovenija uvozila iz Avstrije in Italije, kasneje pa so postale glavne dobaviteljice elektrike druge republike, predvsem Bosna in Hercegovina. Premoga je pričelo primanjkovati leta 1973, pridobivanje nafte pa že od leta 1955 zaostaja za potrebami, ker so najdišča surove nafte v Sloveniji majhna.

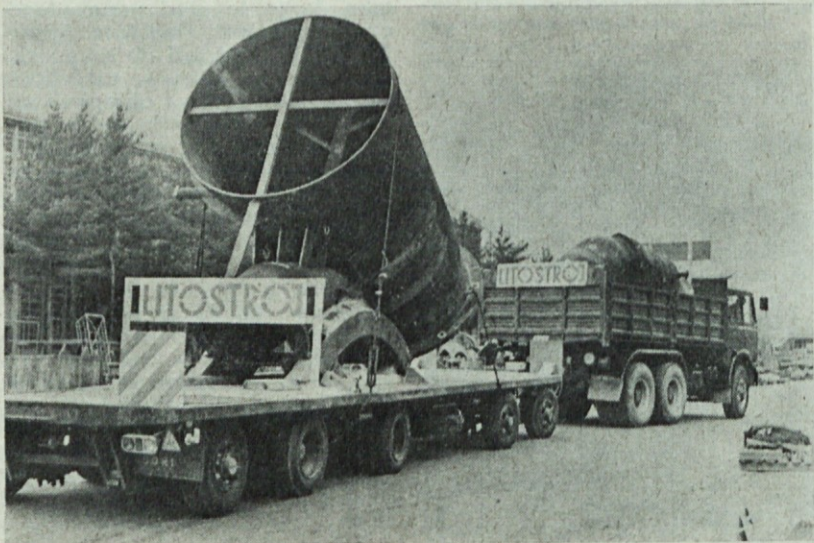
DOBRE KNJIGE

Kulturno-prosvetni odbor pri tovarniškem sindikatu si prizadeva, da bi med nami razširil dobro knjigo Prešernove družbe. Knjige so po svoji vsebini bogate in po ceni dostopne vsakomur, zato ne zamudimo prilike in si knjige pravočasno priskrbimo. Naročila zanje sprejema naša sindikalna organizacija. Pohitimo! Naročniki bodo za leto 1975 prejeli v letošnji jeseni naslednje knjige: Koledar za leto 1975, roman Janeza Švajncerja »Ko človek zori«, povest Toneta Svetine »Ugaslo ognjišče«, »Spomini na Lenina« izpod peresa Nadežde K. Krupskaje, izbor starih slovenskih narodnih pesmi »Mlada Breda« in priročnik »Rastline in naše zdravje«. Cena za vse našete knjige, ki so vezane v platno, je 85 dinarjev.

VABILO

Zaradi pozitivne kulturno-prosvete dejavnosti v naši delovni organizaciji vabimo k sodelovanju vse, ki imajo veselje do recitacij, pisanja pesmi itd. Tisti, ki žele sodelovati z nami, naj se prijavijo v sindikatu, ali na telefon 203, 204.

Odbor za kulturo in prosveto LITOSTROJ

Prevoz špirale v Metalno — Maribor, kjer so jo žarili. Špirala je namenjena za HE Kidatu v Tanzaniji (Foto V. P.)

Kako priti do stanovanja

(nadaljevanje)

Kljub vsem prizadevanjem, da bi odpravili stanovanjski primanjkljaj, smo ob koncu leta 1972 ugotovili, da nam v SR Sloveniji primanjkuje približno 45 tisoč stanovanj, da je poleg tega vsaj tretjina obstoječih stanovanj starejših od petdeset let, da skoraj polovica stanovanj nima kopalnice itd. Če hočemo odpraviti stanovanjsko stisko, bomo morali predvsem graditi več, hitreje in ceneje. Posledica te težnje se kaže tudi v novem sistemu financiranja stanovanjskega gospodarstva, ki želi v čim večji meri mobilizirati sredstva zasebnikov kakor tudi družbena sredstva za stanovanjsko izgradnjo ob sočasnem uvajanju ekonomskih odnosov v stanovanjsko gospodarstvo.

Ker se zavedamo, da bi enostransko uvajanje ekonomskih odnosov v stanovanjsko gospodarstvo brez ustreznih družbene pomoči socialno ogroženim občanom lahko znatno ogrozilo življenjski standard, predvideva novi zakon o financiranju in programiranju stanovanjske graditve ustanavljanje solidarnostnih skladov v okviru občin, ki so namenjeni za reševanje stanovanjskih vprašanj mladih delavcev, socialno ogroženih družin ter upokojenec, izražajo pa tudi skrb družbe, da se ne bi z uvajanjem ekonomske stanarine povečevala socialna diferenciacija med občani. Glede na to je za novo stanovanjsko zakonodajo karakteristično predvsem naslednje:

- prvič uvajamo diferencirano družbeno pomoč pri plačevanju stanarine, pri kateri so izključeni imovitejši sloji prebivalstva;
- prvič namensko gradimo stanovanja za mlade družine.

Področje družbene pomoči v stanovanjskem gospodarstvu je urejeno z zakonom o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu ter v ustreznih občinskih odlokih. Kakor sem že omenila, je družbena pomoč v prvi vrsti namenjena socialno ogroženim plastem prebivalstva, upokojenecem in mladim družinam. Iz sredstev občinskih solidarnostnih skladov bodo dajali pomoč:

- za kreditiranje graditve najemniških stanovanj za našete kategorije občanov, ki se daje investitorjem v obliki posojil;
- za premiranje namenskega varčevanja, ki se daje tistim

občanom, ki namensko varčujejo za nakup ali gradnjo stanovanja;

- za delno kritje stanarine nosilcem stanovanjske pravice ob upoštevanju njihovega materialnega stanja.

Obseg in vrsto družbene pomoči določi solidarnostni stanovanjski sklad s finančnim programom za vsako poslovno leto glede na razpoložljiva sredstva in izražene potrebe. S sredstvi solidarnostnega sklada kreditirajo predvsem izgradnjo najemniških stanovanj, kot investitor pa je bodisi občina ali pa organizacija za gospodarjenje s stanovanji v družbeni lasti. Stanovanja, ki so zgrajena s sredstvi solidarnostnega sklada, so namenjena izključno mladim družinam, družinam z nižjimi dohodki in upokojenecem.

Na podlagi zakona o programiranju in financiranju stanovanjske izgradnje je skupščina mesta Ljubljana sprejela odlok o delni nadomestitvi stanarine in drugi družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu. Ta odlok določa med drugim tudi merila, kdaj lahko družine z nižjimi dohodki prosijo za najemniško stanovanje, zgrajeno s sredstvi solidarnostnega sklada. Ta merila so naslednja:

- prosilec nima stanovanja;
- osebni dohodki prosilca in njegovih družinskih članov ne presegajo 900 din na družinskega člana mesečno;
- prosilec doslej še ni imel ustreznega rešenega stanovanjskega vprašanja.

Prednost pri dodelitvi stanovanja bodo imeli prosilci, ki dalj časa živijo na območju ljubljanskih občin.

Glede na število družinskih članov lahko pridobijo občani z nižjimi dohodki stanovanja v naslednjih velikostih:

- za eno osebo	do 28 m ²
- za dve osebi	do 42 m ²
- za tri osebe	do 57 m ²
- za štiri osebe	do 66 m ²

ter za vsakega nadaljnjega člana še do 10 m².

Ta zakon in že omenjeni odlok posebej obravnavata položaj mlade družine. Mlade družine lahko ne glede na višino svojega dohodka dobijo stanovanje, zgrajeno s sredstvi solidarnostnega sklada, za določeno dobo 5 let, če:

- nimajo stanovanja;
- namensko varčujejo za stanovanje;

- če njihova delovna organizacija jamči, da bo skupaj z delavcem rešila njegov stanovanjski problem v roku 5 let. Za mlado družino se štejeta zakonca v primeru:

- če od sklenitve zakonske zveze do vložitve prošnje ni preteklo 5 let;
- če skupna delovna doba zakoncev od sklenitve zakonske zveze do vložitve prošnje ne presega 6 let;
- če nobeden od zakoncev ni starejši od 30 let.

Mlade družine, ki izpolnjujejo našete pogoje, lahko pridobe enosobno stanovanje ali garsonjero.

Postopek ter pogoje za dodelitev najemniškega stanovanja, zgrajenega s sredstvi sklada, določa pravilnik o pogojih in merilih za dodeljevanje najemniških stanovanj. Omenjeni pravilnik je še v javni razpravi. Takoj ko bo potrjen, bo objavljen prvi natečaj za dodelitev najemniških stanovanj. Na natečaj se bodo lahko prijavili vsi zainteresirani, ki izpolnjujejo našete pogoje, in sicer prek svojih delovnih organizacij. Na podlagi objavljenih kriterijev bo solidarnostni sklad postavil prioriteto listo prosilcev, ki jo bo javno razstavil.

S sredstvi, ki se zbirajo v solidarnostnem skladu ter pri poslovnih bankah za kreditiranje stanovanjske graditve, seveda ne bo mogoče v celoti odpraviti velikega stanovanjskega primanjkljaja, kljub temu pa te nove oblike reševanja stanovanjske problematike v primerjavi s sedanjimi

Pogled v lepšo prihodnost (Foto: J. J.)

njo prakso pomenijo korak naprej. Da bi v čim večji meri spodbudili posameznike, da bi sami z lastnimi sredstvi reševali svoje stanovanjske potrebe, predvideva odlok o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu v okviru sredstev solidarnostnega sklada tudi sredstva za premiranje namenskega varčevanja. Premije lahko dobijo občani, ki namensko varčujejo za nakup stanovanja ali gradnjo stanovanjske hiše. Višina premije je odvisna od višine privarčevanega zneska ter višine osebnega dohodka prosilca. O pogojih in merilih za premiranje stanovanjskega varčevanja bom več napisala takrat, ko bo sprejet ustrezen pravilnik

solidarnostnega sklada (tudi ta pravilnik je že v javni razpravi).

Pomembna oblika družbene pomoči v stanovanjskem gospodarstvu je možnost delne nadomestitve stanarine tistim občanom, ki bi jih uvajanje ekonomskih stanarin brez ustreznih družbene podpore lahko spravilo v težak materialni položaj. Ker bodo določbe o delni nadomestitvi stanarin prišle v veljavo šele po opravljeni revalorizaciji stanovanj ter na podlagi na novo odmerjenih stanarin, bom več o tej obliki družbene pomoči v stanovanjskem gospodarstvu pisala v enem od prihodnjih prispevkov.

Sestavila
H. C.

7. april - svetovni dan zdravja

Letošnji 7. april je jubilejni dan zdravstva. Pred 25 leti so na predlog svetovne zdravstvene organizacije pričeli opozarjati človeštvo na zdravstvene probleme, ki tarejo bodisi vse človeštvo ali pa posamezna področja naše zemlje.

Letošnji svetovni dan zdravja ima geslo: »Pravilna prehrana — boljše zdravje«. Ves svet se muči s problemom hrane: nekateri umirajo od lakote, drugi od preobilne hrane. Tehnično in ekonomsko nerazviti predeli ne pridelajo hrane niti za osnovne potrebe, drugje pa umirajo zaradi kalorično prebogatih hrane. Tu bomo opisali problem prebogatih hrane, ki tudi med reveži povzroča obolenje ožilja in s tem seveda tudi prezgodnjo smrt.

Kje je problem nepravilne prehrane?

Iz dneva v dan ugotavljamo, da je vedno več ljudi, ki so se zredili oziroma zdebelili. O debelosti govorimo namreč takrat, ko je idealna telesna teža povečana za 20%. Vedeti moramo, da je debeluh vsestransko prizadet: prej in pogosteje oboli kot suhec, hitreje in bolj se utruja, ni tako gibčen, poleg tega pa ima srce bolj obremenjeno kot človek z normalno težo.

Vendar to še zdaleč ni vse. Debeluh le redkokdaj shujša, ponavadi se še bolj zredi, obenem pa se v njegovem ožilju kopičijo snovi, ki povzročajo krhkost žilnih sten. Kaj se pravzaprav dogaja, če uživamo preveč močne hrane? Vemo, da normalno potrebujemo 1 g beljakovine na kg telesne teže, enako količino maščob, medtem ko sme biti ogljikovih hidratov — kruh, močnate jedi in podobno — največ 3/5 celotne kalorične vrednosti.

Čim težje je fizično delo, tem več maščob potrebujemo. Žal pa danes mnogo ljudi uživa več in več čistih živil: beli kruh, močnata jedila, ocvrta jedila. S tako hrano silimo naš organizem, da odvečno hrano spremeni v maščobo, to pa odloži v podkožje; obenem se razvije ateroskleroza, ki z drugimi dejavniki skupaj priključuje na človeka prezgodnjo smrt.

Življenje bi moralo teči normalno po pravilu 3 × 8, kar pomeni osem ur dela, osem ur rekreacije in osem ur spanja, vmes pa pet ali vsaj trije obroki hrane.

Za zajtrk bi morali zaužiti belo kavo, čaj ali mleko, košček kruha z margarino ali maslom. Malica naj bi kalorično dopolnila zajtrk, in sicer bi morala vsebovati beljakovinski dodatek (sir, šunka in sadje) ali pa enolončnico iz zelenjave in mesa.

Kosilo mora biti krepkejšo: juha, mesne jedi, zelenjavne prikuhe in močnati dodatki.

Popoldanska malica: rezina kruha z mesom ali podobno in sadje.

Večerja naj bo lahka in vsaj eno ali dve uri pred spanjem.

Če bomo prav izbirali hrano in v pravem razmerju med posameznimi sestavinami, upoštevajoč tudi težavnost dela, potem se nam pač ni treba bati, da bi klonili pred škodljivimi vplivi okolja, pred boleznimi in pred različnimi stresi, ki na nas prežijo na vsakem koraku.

Pravilen način prehrane omogoča našemu organizmu zdrav razvoj in nudi odpor vsem škodljivcem. Žal pa ugotavljamo, da so vse prevečkrat zaman vsa navodila glede pravilne prehrane. Šele ko nas bolezen prisili, da tehtno premislimo, s čim se bomo hranili in kako, pričnemo silno natančno proučevati čim

strožje diete in jih v vsem upoštevamo. Toda to je prav tako odveč, kot če bi gasili požar šele takrat, ko nam že vse gori. Bolje je vse življenje uživati nekaj manj kalorij kot pa preveč. Pravilna prehrana nam zagotavlja dobro počutje, omogoča opravljanje vsakdanjo delo in daje občutek zdravja. Zato naj si vsakdo poišče tako hrano, ki mu bo utrjevala zdravje. Mislimo, da ni treba, da bi ljudje v najlepših letih, polni načrtov in moči, zaradi nepravilne in neurejene prehrane legali prerano v grob.

Prihodnjic si bomo ogledali še druge probleme v zvezi s hrano, potrebo po hrani in naše ekonomske probleme prehrane.

Dr. E. T.

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Urednja ga uredniški odbor — Glavni urednik Vladimir Kovač — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Telefon uredništva 56-021 (h. c.) int. 246 — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru — 1974

POŠKODBE V MARCU

V mesecu marcu smo v naši organizaciji združenega dela imeli 41 poškodb, od tega 2 na poti v službo oziroma iz službe. Zaradi poškodb pa smo izgubili 825 delovnih dni.

V TOZD PI — livarna sive litine so imeli 9 poškodb in so izgubili 158 delovnih dni, livarna jeklo litine 6 poškodb in 158 izgubljenih delovnih dni, pločevinarna 5 poškodb in 84 izgubljenih delovnih dni; v TOZD FI so imeli 17 poškodb in so izgubili 225 delovnih dni; v TOZD IVET je bila 1 poškodba in so izgubili 116 delovnih dni; v DS SSP so imeli 1 poškodbo in so izgubili 43 delovnih dni; v TOZD LINT, ZSE, ICL so imeli 2 poškodb in so izgubili 41 delovnih dni.

Oči sta si poškodovala 2 delavca, glavo 1, telo 3, prste rok 16, ostali del roke 9, noge pa si je poškodovalo 10 delavcev.

Največ poškodb je bilo v torek 13, nato v ponedeljek 8, v petek 7, v sredo in četrtek 5 in v soboto 3 poškodbe.

V mesecu marcu smo imeli 4 poškodbe manj kot v istem mesecu lani.

Služba varstva pri delu

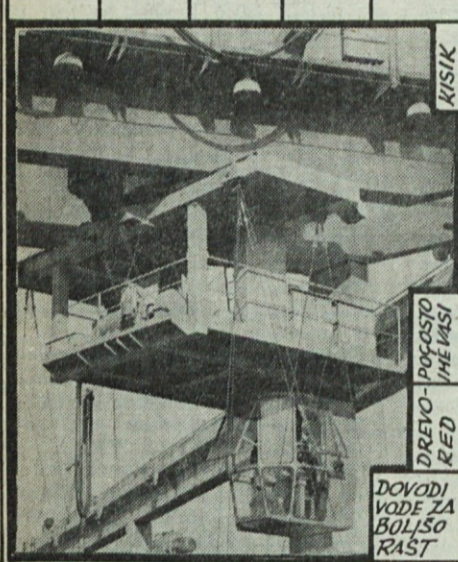
Prvomajska križanka

Stari časi

ODJEK

VRSTA OBLOGE TAL	ŽIVAL- SKA BOLEZEN	TALJE- NJE LEDENIK	ŽIVAL- SKI VRT	NAR. JUG- VOJSKA	ENA (RIMSKA)	ŽIVLJ. TEKO- ČINA	NEM. NIKALNI GA(FON)	VEŽA	PLOŠČ- ATE LADJICE	ITD	ŠVED. RAZISK. (SVEN)		
					TEKHO- VALEN SPOML- ROZA							NIKAL- NICA	
	TRDEN MOŽAK KUTINA		DVOM. (GRŠKO)	AMPER	PREVOZ. SREDSTVO ZELEZN- TRACNICA							HOSTOV- ZI, BALKO- NI	
	KAL GREL- NIK			SKRAJNI KONEC POLOTOKA PRVI SAHOGL.		IGLASTO DREVO	VULKAN NA SICILIJI HESTO V ŠVICI						
UDE- LEŽBA	GRŠKI SUNAK								POLHER LITER		SUHA TRAVA		
ŽELEZOV OKSID		REKA NA PIRENEJ POLOTOKU STR. ZA ISLAM		NESTVA- REN ČLOV. ZAHVAL. MOLITEV									
IZSUŠENA REČNA STRUGA			GR. BOG VOJNE ŽENSKO IHE			LJUDSKA REPUBL. TISENOVA DRAMA				MATI BOGOV			
IZIDA			PREDLOG KRAJ PRI KNINU	KRAŠE- VEC NATRIJ						TUJE Ž.IME			
METER	ZBORNIK SIČNIK				ORGANIZ. AFR. ENOT. PESNIK. GRUDEN					BIBLIJS- OSEBA MEŠKO			
ANTČNA BOGINJA				NAPEV (FR.) NIČLA			NOŠE- NJE	OZIRAL. ZAJMEK IMPERA- TOR				AVTOH. OZNAKA KRAJNA	ANTON OCVIRK
JOD	ŠARIF PEVSKI ZBOR			ORGL- AVKA KILO- GRAM									
SESTA- VILA A-ZORŽ	OČENJE- VALEC KIDRIČ BORIS			ZEVSOVA LJUBICA		VRHUN- SKI ŠPO- RTNIK		TOVARNA V CELJU					
VEZNIK	SPEV, PESEN ITALIJA			SEVER RUSKO Ž.IME	POLJSKI PISATELJ PREVOD BIBLIJE			VRŠILEC DOLŽNOSTI JERMEJ- ARNA			PRIpra- VE ZA MERJENJE GLOBINE	COCA	
BRIVSKO REZILO			STISNIEN PREMOG. PRAH FILOZOF. SMER.										
		KISIK	OSVEŽ. PIJAČA DEL UZDE			NAINIŽJE LEŽEJE MESTO NA SVETU DEL AVTA							
		VODJA ZERAVA DEL ROKE						DEBELA PALICA GRAFIK JUSTIN					
								GOREN- SKA JED KALIJ					
		POČOSTO IHE VASI			PTIČ SEV. MORIJ OKRAŠ. VEZNIK			M. IME GALIJ				IME CRKE	
		DREVO- RED			AMPER		SHUČ. SREDIŠČE PRI MOZIRJU						
		DOVODI VODE ZA BOLJŠO RAŠT								ZVIŠA- NA NOTA			

KISIK

DREVO-
RED

DOVODI
VODE ZA
BOLJŠO
RAŠT

Bilo nas je deset otrok — ma-
lih živahnih raztrgancev. Oče je
bil reven delavec s priložnostno
zaposlitvijo. Hodil je od hiše do
hiše in klical: »Imate drva za ce-
piti, drva za žagati!« Gospodinje
so pogledovale izza oken in vrat,
a marsikatera je ponudila očetu
delo. In oče je cepil, žagal in pa
vse to na roke — z žago in seki-
ro. Uboga mati pa mu je podajala
očetu drva v roke, mučila se je
kot živina, zvečer pa je hodila vsa
utrujena domov. Roke in noge
so jo bolele — kako ne? A kaj
to! Ob vsem tem je bil oče še
pijanec. Po delu je odšel popivat
in ni dajal materi denarja, niti
za vsakdanji kruh. Otroci smo bili
presrečni, če nam je mati prin-
esla ostanke jedi, ki jih je dobila
od dobrih ljudi, pri katerih je
delala. Le-ti so vedeli za njeno
gorje in so ji radi pomagali.

Tako se spominjam svoje mla-
dosti in svoje drage matere, ta-
ko mislim o njej danes, v tistih
časih pa nisem prav nič občuti-
la gorja, niti sama niti moji
bratje in sestre ne! Bili smo eden
za drugim po velikosti kot stop-
ničke, od malega, ki je še ležal
v zibelki, do najstarejše sestre
Katicice. Le Katica je občutila vso
našo revščino, drugi otroci pa
smo vsi srečni živeli kot svobod-
ni ptički v napol podrti hišici
sredi gozdne jase. Bilo nam je
lepo. Živo se spominjam tudi te-
ga, da smo bili otroci v svoji
otročji pameti najbolj veseli, ka-
dar naš oče ni dobil dela. Ves
skrušen je prihajal domov, in le
takrat nas je imel rad, pogovar-
jal se je z nami in otroci smo
bili srečni, saj smo ga imeli radi.

Kadar je bil oče pijan, smo se
ga zelo bali. Takrat ni prizanašal
nikomur. Včasih smo morali bo-
si in napol oblečeni bežati z ma-
terjo iz hiše. Nekaj otrok se je
tako prehladilo, da so zboleli in
že mali pomrli. Za zdravnika ni
bilo ne denarja ne časa. Pa kaj,
če bi tudi prišel, saj bi bilo go-
tovo prepozno, ko pa smo živeli
tako daleč iz mesta.

Drugače pa je bil naš oče pono-
sen človek. Če je bilo še tako
težko priti do dela, ni dovolil, da
bi otroci beračili. Le mamo je
priganjal, da je hodila v dnino
in tako le prinesla nekaj malega
za pod zob.

Otroci smo preživeli večinoma
vse dneve sami doma. Marsika-
tero smo ušpičili.

Spominjam se, kako smo se
bali nevihte in grmenja. Vsi pre-
plašeni smo se stiskali k starej-
ši sestri, ki je posedala ob zibelki.
Verjetno je bilo tudi njo strah,
le da nam tega ni pokazala. Pus-
tila nam je, da smo zibelko
zibali in gugalni z vso močjo sem
ter tja, zato da je ropot pregla-
sil grmenje.

Izmislili smo si kaj še bolj
pametnega. Doma smo imeli ve-
liko ovčarsko psičko LORO. Ze-
lo smo bili ponosni nanjo, toda
tako kot mi je bila tudi LORA
večkrat bolj lačna kot sita. Ko
je mati zjutraj odhajala na de-
lo, nam je porazdelila črn
kruh za malico, a za najmlajšega
je pripravila mleko, nam pa je
naročila, kdaj naj ga nahranimo.
Do tu je vse lepo in prav, a pri-
šlo nam je, lačnim kot smo bili,
na misel, da bi bilo mleko naj-
bolj varno, če bi ga čuvala LO-
RA. Rečeno, storjeno! Skodelico
z mlekom smo postavili med pr-
ve šape naši LORI in psičko dre-
sirali. »FUJ — ne smeš, pazi!«

LORA se je čez čas naveličala
in izpila mleko, najmlajši pa se
je lačen drl na vse pretege.

Tako, vidite, je bilo v mojih
mladih dneh mnogo veselo-
žalostnih dogodivščin.

Zdaj sem, ena od teh otrok, že
stara žena in babica. Vnučki več-
krat posedajo ob meni in z zani-
manjem poslušajo pripovedi iz
moje mladosti. Ne gre in ne gre
jim v glavo, da sem živela v taki
revščini in vse moje pripovedi se
jim zde le pravljica.

Se in še bi jim lahko pripove-
dovala, a naj bo dovolj, saj mi
gre le za to, da bi naši mladi
ljudje vedeli za nekdanje težke
življenje in da bi znali ceniti le-
pe stvari, ki jim jih nudi življe-
nje.

VRATARJEV IZUM

INVENTIVEN PREDLOG — »Koristen predlog za dolgolasce, pa še
mojster je zavarovan pred inšpektorjem.«